

Sport en identiteit: ontwikkelingen in het zelfbeeld van amateurvoetbalclub S.V. Orion

Stijn Zunneberg

Nijmegen, 14 juni, 2017

s4518020

Begeleider: Jelle zondag

Aantal woorden (excl. noten): 9964

Inhoudsopgave

Inleiding	3
1. Over de bronnen: clubbladen en jubileumboeken	11
2. De ontwikkeling van Orions zelfbeeld	15
2.1 Rooms-katholieke oorsprong	15
2.2 De club van Nijmegen-Oost?	17
2.3 Lieve jongens en technisch voetbal	21
2.4 Gezellige ‘familie’	23
2.5 Netjes en sportief in oranje-wit	25
3. Profclubs versus amateurverenigingen	26
4. Orions zelfbeeld in perspectief	28
5. Conclusie	32
Literatuurlijst	34

Inleiding

In aanloop naar de laatste verkiezingen liet minister-president Mark Rutte een paginagrote brief plaatsen in alle landelijke dagbladen met de boodschap ‘Doe normaal, of ga weg’.¹ In die brief licht hij toe welk gedrag volgens hem normaal is of juist abnormaal. Op die manier sprak hij zich indirect ook uit over de Nederlandse identiteit en hoe deze eruit zou moeten zien. De brief, die veel reacties opleverde, staat symbool voor de huidige periode waarin het concept identiteit in veel discussies aan de orde komt. Als het in politieke vergaderingen, publieke debatten of gesprekken op social media gaat over hedendaagse problemen als migratie of internationale samenwerking, speelt op de achtergrond vaak de vraag wat de Nederlandse identiteit is. Zijn we in eerste instantie Nederlanders of westerlingen met bijbehorende normen en waarden, of zijn we veeleer wereldburgers die toevallig op een bepaalde plek op aarde leven?

Afgaande op de emoties die deze discussies losmaken, lijkt een eenduidig antwoord momenteel niet voorhanden. Dat is niet zo vreemd aangezien identiteit een lastig begrip is dat vele aspecten omvat.² Ten eerste kan een identiteit met de tijd veranderen. Daarnaast wordt een identiteit niet alleen gebaseerd op hoe iemand zichzelf ziet, maar ook op de wijze waarop anderen diegene bekijken. Door te kijken naar de werkelijkheid, daar aspecten van uit te lichten en die te beoordelen, kan iedereen tot een conclusie komen over de identiteit van bijvoorbeeld een mens of een land. Het gevolg is dat er meerdere identiteiten naast elkaar bestaan en het daarom niet mogelijk is om te spreken over dé identiteit van een individu of een groep.

Juist omdat het zo’n ingewikkeld en tegelijkertijd relevant concept is, wordt er veel wetenschappelijk onderzoek gedaan naar identiteitsvorming- en ontwikkeling.³ Een van de richtingen binnen dit grote onderzoeksveld is het onderzoek naar sport en identiteit. Dit dankzij de *cultural turn*, de omwenteling in de geesteswetenschappen en sociale wetenschappen die onder meer leidde tot een breder begrip van het concept cultuur en

¹ Deze brief werd op maandag 23 januari 2017 gepubliceerd, onder meer in de Volkskrant, NRC Handelsblad, AD en de Telegraaf.

² Jean Luc Nancy, *Identity : Fragments, Frankness* (New York, 2015), 25-26.

³ Nancy, *Identity*, 25.

daarmee een forse toename van het aantal culturele onderzoeken.⁴ Door de cultural turn werd sport in de jaren tachtig en negentig steeds vaker met cultuur in verband gebracht. Vooral door relativiserende postmoderne invloeden werd het begrip cultuur in die tijd flink opgerekt, waardoor het voor cultuurhistorici en sociale wetenschappers interessant werd om hun aandacht ook op sport te richten.

In de jaren tachtig en negentig waren het vooral sociologen die zich op sport richtten. Een van de eersten was de Engelse socioloog Eric Dunning, die samen met zijn beroemde Duitse collega Norbert Elias al voor de cultural turn onderzoek deed naar de functies die sport kan hebben in het proces van civilisatie. In zijn invloedrijke boek *Sport matters : sociological studies of sport, violence and civilization* gaat hij in op uiteenlopende thema's zoals ras en gender.⁵ Een van de punten die uit dit boek naar voren komt is dat sport is ontstaan als onderdeel van het civilisatieproces. In de sport valt de toestand van de maatschappij terug te zien. Bijvoorbeeld als er wordt gekeken naar genderverhoudingen, waar ongelijkheden tussen man en vrouw worden weerspiegeld in de sport. Tegelijkertijd heeft sport een emancipatoire functie: in de sportwereld, die lange tijd als typisch mannelijke gold, zijn steeds meer vrouwen actief.⁶

Waar Dunning zich vooral richt op de functies van sport in het *civilisatieproces*, Elias' theorie dat mensen door de tijd heen steeds beschaafder worden, spitsen de Britse sociologen Richard Giulianotti en John Williams zich toe op het verband tussen de identiteiten van voetbalclubs en de wijze waarop die geconstrueerd worden. Volgens hen zijn voetbalclubs enerzijds gedetermineerd door hun historische context, waarbij traditie en moderniteit centraal staan. Anderzijds vormen ze een sociaal symbool van die context.⁷ In hun boek *Game without frontiers : football, identity and modernity* beargumenteren ze dit punt aan de hand van een verzameling casestudies van diverse auteurs. Hierbij wordt er onderscheid gemaakt tussen stedelijke, regionale en nationale identiteiten. Zo is er een studie over de twee Weense profclubs Rapid Wien en Austria Wien. Waar Rapid symbool staat voor de Weense arbeiders,

⁴ John Tosh, *The pursuit of history : aims, methods, and new directions in the study of modern history* (Harlow, 2010), 246.

⁵ Eric Dunning, *Sport matters : sociological studies of sport, violence and civilization* (Londen, 1999), 236.

⁶ Dunning, *Sport matters*, 239.

⁷ Richard Giulianotti, John Williams (red.), *Game without frontiers: football, identity and modernity* (Aldershot, 1993), viii.

wordt Austria veel meer gezien als product van intellectuelen afkomstig uit de liberale middenklasse. Om die reden werd Austria Wien lange tijd geassocieerd met slim en vernuftig voetbal.

In hetzelfde jaar verscheen *Sport and national identity in the European media* van de eveneens Britse sociologen Neil Blain, Raymond Boyle en Hugh O'Donnell. Zoals de titel al enigszins aangeeft, hielden zij zich ook bezig met identiteitsvorming, maar dan alleen op de rol van de media daarin. Hun conclusie was dat sportmedia een grote invloed uitoefenen op de constructie van (nationale) identiteiten. In plaats van het weergeven van de hedendaagse werkelijkheid hielden sportjournalisten zich meer bezig met het in stand houden van nationale identiteiten, die in de sport duidelijk tot uiting zouden komen.⁸

Sociologen namen in de jaren negentig dus het voortouw in het wetenschappelijk onderzoek naar sport en identiteit. Onder historici leidde die sociologische aanpak tot kritiek omdat de onderzoekers onnauwkeurig zouden zijn in het gebruik van historische feiten. Toch was er ook historisch onderzoek dat juist leunde op sociologische theorieën. Vooral in Frankrijk en Duitsland waar de theorieën gebruikt werden in onderzoeken die als doel hadden om fysieke educatie te bevorderen. Britse historici richtten zich veel nadrukkelijker op de connectie tussen sport en maatschappelijke ontwikkelingen, maar daarbij hadden ze geen duidelijke theorie paraat om algemeen geldende conclusies te trekken. De Britse historicus Richard Holt ziet daarom genoeg mogelijkheden voor interdisciplinair onderzoek. Hij denkt vooral aan historische studies samen met antropologen omdat sociologen zich tegenwoordig minder met sportgeschiedenis bezighouden.⁹

Dat dit onderzoeksgebied in Nederland wat achterbleef (en nog steeds achterblijft), blijkt uit het artikel 'Grand Départ: Nieuwe uitdagingen voor sportgeschiedenis in Nederland' van UvA-historicus Niek Pas. Hoewel het sportonderzoek, dat ook in Nederland op gang wordt gebracht door sociologen, van hoog niveau is, is het 'kleinschalig, versnipperd en zonder enige vorm van programmering.'¹⁰ Volgens Pas zijn er voor Nederlandse historici nog veel

⁸ Neil Blain, Raymond Boyle, Hugh O'Donnell, *Sport and national identity in the European media* (Leicester, 1993), 192.

⁹ Richard Holt, 'Historians and the History of Sport', *Sport in History* 34:1 (2014), 1-33, alhier 9, 16, 26-27.

¹⁰ Niek Pas, 'Grand Départ: Nieuwe uitdagingen voor sportgeschiedenis in Nederland', *Tijdschrift voor*

uitdagingen in de sportdisciplines. Dit onderzoek komt nu pas enigszins op gang en tot dusver alleen voor populaire sporten zoals voetbal en wielrennen.¹¹ Zo is aan de Nijmeegse Radboud Universiteit in januari 2014 het onderzoeksproject 'Sport, identiteit en moderniteit (1813-2013)' gestart. Onder leiding van hoogleraar Sportgeschiedenis Marjet Derks, wordt gezocht naar cultuurhistorische betekenissen van sport in moderne identiteitsvorming.

De eerste Nederlandse historische studie over sport verscheen in 1972 van de hand van predikant en historisch schrijver Jacob Kalma. Hij deed studie naar het kaatsen in Friesland en de overgang van spel naar sport.¹² Zo'n tien jaar later, in 1981, publiceerde politicoloog Hans Dona zijn proefschrift *Sport en socialisme*. Hij beschrijft daarin de geschiedenis van de Nederlandse Arbeiderssportbond (NASB) tussen 1926 en 1941. Daarbij let hij vooral op de veranderingen die de NASB door wilde voeren, hoe ze dat wilden doen en in hoeverre dat gelukt is. Ook kijkt Dona naar de invloed van de arbeidersbeweging op de ontwikkeling en vormgeving van een eigen sportcultuur.¹³

In de jaren negentig was Derks de eerste met een geschiedwetenschappelijke achtergrond die onderzoek deed naar sport in Nederland.¹⁴ Samen met collega-historicus Marc Budel schreef ze het boek *Sportief en katholiek*. In deze publicatie bespreken ze, vergelijkbaar met Dona's proefschrift over de NASB, de opkomst en ontwikkeling van de katholieke sportbeweging. Logischerwijs wordt daarbij ook aandacht besteed aan identiteit en de ontwikkeling ervan. Tot enkele jaren na de Tweede Wereldoorlog profileerden katholieke amateur sportverenigingen zich sterk als zodanig. Bovendien benadrukten ze het verschil met neutrale verenigingen. In de decennia na de oorlog werd dit onderscheid steeds vager. Deze vervaging uitte zich onder meer in het weghalen van katholieke aanduidingen in de namen van de verenigingen.¹⁵

Vanuit het Nijmeegse onderzoeksproject, dat mede door Derks' inspanningen tot stand

geschiedenis 128:3 (2004), 453- 469, alhier, 459.

¹¹ Ibidem, 467.

¹² Maarten van Bottenburg, 'Historiografie van de Nederlandse sportgeschiedenis', *Theoretische Geschiedenis*, 25:1 (1998), 12-24, alhier 17.

¹³ Van Bottenburg, 'Historiografie', 17; Hans Dona, *Sport en socialisme. De geschiedenis van de Nederlandse Arbeiderssportbond, 1926-1941* (Amsterdam, 1981), 11-12.

¹⁴ Van Bottenburg, 'Historiografie', 17.

¹⁵ Marjet Derks, Marc Budel, *Sportief en katholiek: geschiedenis van de katholieke sportbeweging in Nederland in de twintigste eeuw* (Nijmegen, 1990), 174-177.

kwam, verschenen recentelijk de eerste artikelen. “‘Genoeglijk onderonsje’ of ‘totale oorlog’”? Regionale identificatie en Gelderse ontmoetingen in het Nederlandse voetbal’ van Jon Verriet is een van die artikelen. Daarin onderzocht hij de ontwikkeling in de identiteiten van de drie Gelderse profclubs NEC, Vitesse en De Graafschap. Hij keek niet alleen naar de veranderingen in het zelfbeeld van de clubs en hun opvattingen over ‘de ander’, maar ook naar de betekenis ervan. Hij ontdekte dat het imago van de clubs overlap vertoonde met het imago van de stad of de regio. Dat is vooral te zien bij De Graafschap wier imago van Superboeren steeds meer symbool is komen te staan voor het imago van de Achterhoek. Een andere bevinding van Verriet was dat de profclubs konden gelden als middel voor emancipatie. Zo werd de provincie Gelderland begin twintigste eeuw op de kaart gezet als Vitesse of NEC moest aantreden tegen een club uit de Randstad.¹⁶

Een vergelijkbare conclusie kwam naar voren uit de scriptie *Voetbalclub Tractor Sazi en de Azerbeidzjaans-Turkse identiteit in Iran* van Yasin Sari, masterstudent Talen en Culturen van het Midden Oosten aan de Universiteit van Groningen. In zijn casestudy onderzocht Sari de betekenis van de Iraanse voetbalclub Tractor Sazi voor de Azerbeidzjaans-Turkse gemeenschap in Iran. Deze etnische minderheid is het mikpunt van spot en racisme, maar via Tractor Sazi hebben zij een manier gevonden om van zich te laten horen. Het voetbal is er nauw verbonden met politiek en in het stadion is er enige vrijheid om via spandoeken en liederen kritiek te leveren op de Iraanse regering en op te komen voor de Azerbeidzjaanse Turken.¹⁷

Over sport en identiteit is de laatste decennia al het nodige geschreven, een stuk meer dan vermeld wordt in dit korte historiografische overzicht. Toch zijn er, zoals Pas ook aangaf, nog talloze witte plekken in de Nederlandse sportgeschiedenis.¹⁸ Waar in buitenlandse studies al specifiek onderzoek is gedaan op stedelijk niveau vindt het Nederlandse onderzoek tot dusver meer op regionaal of nationaal niveau plaats. Al komt het stedelijk perspectief in het artikel van Verriet wel aan bod. Daarnaast wordt er tot nu toe voornamelijk aandacht besteed aan

¹⁶ Jon Verriet, “‘Genoeglijk onderonsje’ of ‘totale oorlog’”? Regionale identificatie en Gelderse ontmoetingen in het Nederlandse voetbal’, *Bijdragen en Mededelingen. Historisch jaarboek voor Gelderland* (107) 2016, 211-233, alhier 227-228.

¹⁷ Yasin Sari, *Voetbalclub Tractor Sazi en de Azerbeidzjaans-Turkse identiteit in Iran* (Groningen, 2014), 90-91.

¹⁸ Pas, *Grand Départ*, 468.

populaire sporten zoals voetbal en wielrennen.¹⁹

Een bijdrage aan het wetenschappelijk onderzoek kan dus liggen in een historische studie op lokaal niveau. Een manier om dat te doen is door niet, zoals tot nu toe gebruikelijk, profclubs te bestuderen, maar juist te kijken naar amateurverenigingen. Deze komen in de studies van Derks en Dona ook aan de orde, maar slechts zijdelings; ze besteden vooral aandacht aan overkoepelende instanties die grote invloed hadden op de vormgeving van sport binnen de zuil. Het centraal stellen van amateurverenigingen kan nieuwe inzichten bieden in de betekenis die sportverenigingen door de tijd heen hebben gehad voor wijken, stadsdelen of zelfs de gehele stad. De te onderzoeken amateurverenigingen zouden bijvoorbeeld een emancipatoire functie kunnen hebben of hebben gehad. Uit de studies van Sari en Verriet blijkt dat profclubs een dergelijke functie kunnen hebben: volksclub NEC gaf arbeiders begin een stem aan het begin van de twintigste eeuw en via Tractor Sazi kunnen Azerbeidzjaanse Turken zich laten horen.²⁰

Om de aandacht van historisch onderzoek uit te breiden naar het lokale amateurniveau, zal in deze scriptie een Nijmeegse amateurvoetbalclub worden bekeken: SV Orion. Hoewel deze club niet representatief is voor het amateurvoetbal in Nijmegen, laat staan voor voetbal in andere Nederlandse steden, kan ze een basis vormen voor vervolgonderzoek over andere steden en ook dorpen. Bovendien kunnen deze casussen dienen als ‘vensters op de werkelijkheid’: de specifieke ontwikkelingen bij Orion leggen ‘omvangrijker delen van het verleden bloot’.²¹

Sinds de oprichting van Quick Nijmegen in 1888 heeft Nijmegen vele clubs gekend. Op dit moment zijn er negentien actieve verenigingen. Met zoveel clubs is de keuze voor Orion een arbitraire. Deze is ten eerste gemaakt uit praktische overwegingen. Orion heeft jarenlang een clubblad uitgegeven, waarvan de meeste edities nog beschikbaar zijn in het archief van de vereniging. Ook zijn er meerdere jubileumboeken over Orion verschenen. Daarnaast is de ontwikkeling van Orion als club interessant. Orion begon in 1938 als een kleine club in Nijmegen-Oost. De laatste decennia, zeker sinds de verhuizing naar sportpark Mariënbosch in 2006, heeft Orion zich ontwikkeld tot een van de grootste en succesvolste clubs in Nijmegen.

¹⁹ Ibidem, 468.

²⁰ Verriet, “‘Genoeglijk onderonsje’”, 216; Sari, *Voetbalclub Tractor Sazi*, 90-91.

²¹ Harry Jansen, *Triptiek van de tijd: Geschiedenis in drievoud* (Nijmegen, 2010), 138.

De club heeft dus een aanzienlijke invloed op het Nijmeegse amateurvoetbal en dat maakt het relevant om haar uit te lichten.

In dit onderzoek wordt gekeken hoe het zelfbeeld van SV Orion zich ontwikkeld heeft sinds de oprichting in 1938. Op die manier geeft deze studie inzicht in lokale identiteiten en identiteitsvorming. Via secundaire literatuur wordt er vervolgens gezocht naar verklaringen voor de veranderingen in Orions zelfbeeld. Zodoende wordt ook bekeken in hoeverre Orions identiteit uniek is en in hoeverre deze kenmerken bevat, die van een algemener aard zijn.

Er zijn talloze manieren waarop voetbalclubs hun identiteiten construeren en op die manier een rivaal creëren. Sari geeft hiervan een uitgebreid overzicht. Identiteit en rivaliteit kunnen ontstaan op basis van aspecten die nauw bij het voetbal betrokken zijn zoals de speelstijl of sportieve successen van een club. Daarbuiten spelen ook economische, politieke, historische, religieuze en raciale factoren een rol bij de totstandkoming van de identiteiten en rivaliteiten van voetbalclubs. Tussen al deze factoren bestaat regelmatig overlap.²²

Zoals gezegd zijn identiteiten veranderlijk en worden ze zowel bepaald door het zelfbeeld als door de opvattingen van anderen. Om de veranderende zelfbeelden van voetbalclubs in kaart te brengen, kan een aantal bronnen gebruikt worden. Allereerst zijn er de triviale kenmerken die veel over een club kunnen zeggen: de naam, het tenue, het logo en de clubliederen. Vervolgens is het relevant om te kijken naar de wijze waarop bestuurders en leden over hun club praten. Op korte termijn is dit goed terug te zien in clubbladen en wedstrijdverslagen en op lange termijn in jubileumboeken. Doordat ze eens in de zoveel jaar verschijnen zijn jubileumboeken uiterst geschikt als bron. Op die manier valt de ontwikkeling van het zelfbeeld namelijk het duidelijkst terug te zien.

Als het gaat om het beeld dat anderen van een club hebben kan er worden gekeken naar wedstrijdverslagen waarin de onderzochte club genoemd wordt. Er kan bijvoorbeeld worden gekeken naar de wijze waarop concurrenten en rivalen een club zien. Echter vergt dit erg uitgebreid onderzoek in veel verschillende archieven. Krantenartikelen vormen dan een praktischer, maar ook minder goede bron. In lokale kranten wordt ook over clubs geschreven en deze artikelen zijn makkelijk te verkrijgen, alleen zijn ze een stuk minder uitgesproken over de clubs die ze beschrijven.

²² Zie voor verdere toelichting Sari, *Voetbalclub Tractor Sazi*, 30-36.

Hoewel interviews ook bij kunnen dragen aan een vollediger beeld over voetbalclubs zijn deze, tenzij in grote getale afgenomen, lastig te toetsen op representativiteit. De interviews kosten daarnaast relatief veel tijd. Bovendien komen deze interviews met actieve leden en gezichten van de club ook voor in jubileumboeken. Daarom is er bij deze scriptie besloten om enkel gebruik te maken van geschreven bronnen.

Door de beperkte beschikbaarheid van bronnen zal de nadruk in dit onderzoek naar Orion vooral op haar zelfbeeld liggen. Over Orion zijn meerdere jubileumboeken verschenen. Jubileumboeken zijn voor dit onderzoek belangrijke bronnen, omdat daarin meerdere bronnen samenkomen. Ze bevatten algemene gegevens, verslagen over de ontwikkeling van de club en interviews met betrokkenen. Daarnaast zijn clubbladen als bron interessant. Daarin komen uiteenlopende betrokkenen aan het woord en zij doen uitspraken over hun club. In tegenstelling tot jubileumboeken verschijnen clubbladen op een regelmatige basis. In Orions geval doorgaans tien keer per jaar. Via clubbladen kunnen ontwikkelingen in het zelfbeeld dus nauwkeuriger worden vastgelegd.

In de verslaglegging zullen de belangrijkste kenmerken van het zelfbeeld besproken worden. Er zal bijvoorbeeld aandacht zijn voor Orions rooms-katholieke imago en voor haar connectie met stadsdeel Nijmegen-Oost. Hoewel het ook zeer interessant is hoe Orion door anderen wordt gezien, is dit vanwege tijdgebrek lastig te onderzoeken. In kranten zoals de Gelderlander wordt doorgaans alleen over wedstrijden van Orion geschreven en het is te tijdrovend om via bronnen van andere clubs te achterhalen hoe zij Orion zien.

Deze studie begint met een analyse van de primaire bronnen die bij het onderzoek gebruikt zijn. In het tweede en grootste gedeelte wordt de ontwikkeling van Orions zelfbeeld geschetst. Daarna volgt een korte uiteenzetting over de overeenkomsten en verschillen bij het onderzoeken van profclubs en amateurclubs. Daarbij zullen de studies van Verriet en Sari worden vergeleken met de bevindingen uit dit onderzoek. Op basis daarvan kunnen enige conclusies worden getrokken over de moeilijkheden en mogelijkheden van onderzoek naar amateurvoetbalclubs. Na deze beschouwing, die als intermezzo kan worden gezien, zal er vanaf de primaire bronnen worden uitgezoomd naar de secundaire literatuur om te kijken hoe uniek de ontwikkelingen in Orions zelfbeeld zijn.

Ten eerste komt daarbij de publicatie van Derks en Budel van pas. Deze geeft een

algemene beschrijving van sport binnen de katholieke zuil. Orion heeft een katholieke oorsprong en haar ontwikkeling kan dus worden vergeleken met de algemene ontwikkeling van clubs met eenzelfde ideologische achtergrond. Ten tweede kan literatuur over de stad Nijmegen bijdragen aan verklaringen. Daarvoor zal *Nijmegen. Geschiedenis van de oudste stad van Nederland*²³ als startpunt gebruikt worden. Uit dit driedelige boekwerk zal voornamelijk het laatste deel over de negentiende en twintigste eeuw gebruikt worden. Ten derde fungeren jubileumboeken van andere Nijmeegse verenigingen als vergelijkingsmateriaal. Daarbij is gekozen voor een club met een vergelijkbare ideologische achtergrond, RKSV Brakkenstein en een vereniging met een andere achtergrond, namelijk S.C.H.

1. Over de bronnen: clubbladen en jubileumboeken

Alvorens in te gaan op de titel en de ontwikkeling van Orion en haar zelfbeeld te beschrijven, loont het de moeite om eerst iets over de beschikbare primaire bronnen te vertellen en over haar voor- en nadelen. Te beginnen met het clubblad, de ‘Orion flitsen’.²⁴ Het eerste clubblad werd uitgegeven in juli 1947. De eerste vijf jaargangen van dit blad zijn keurig in een hardcover gebundeld. Dan is er een klein gat. Vanaf het seizoen 1956/1957 zijn er weer clubbladen beschikbaar, zij het geen complete uitgaves. Voor de jaren zestig, zeventig en tachtig zijn alle jaargangen nagenoeg compleet.

Halverwege de jaren tachtig ging het slechter met de club en begin jaren negentig ook met het clubblad. In 1991 werd het clubblad bijna een jaar niet uitgegeven en toen de draad werd opgepakt was dit in een sterk versoberde vorm. Ook dit clubblad ‘stierf een geruisloze, stille dood’, aldus toenmalig voorzitter Peter Akkers.²⁵ Vanaf toen ging het beter met het clubblad en tot en met het seizoen 2008/2009 werd het ononderbroken uitgegeven. Daarna werd het definitief stopgezet omdat Orion inmiddels over een website beschikte.

²³ Jan Brabers (red.), *Nijmegen. Geschiedenis van de oudste stad van Nederland. Deel 3 negentiende en twintigste Eeuw* (Nijmegen, 2005).

²⁴ Niet alle clubbladen zijn voorzien van een jaargang of van paginanummers. Waar mogelijk staan deze vermeld in de noten. Anders valt alleen te lezen welk nummer het is en in welk jaar het desbetreffende nummer werd uitgegeven.

²⁵ *Orion-flitsen*, seizoen 1993-1994 nr. 1 (Nijmegen, 1993).

De clubbladen zijn van wisselend nut om een beeld te krijgen van Orions identiteit. De eerste jaargangen zijn slechts een paar pagina's lang, maar daarin staan wel stukken waarin duidelijk blijkt hoe Orion zichzelf ziet. In elk nummer wordt wel een keer verwezen naar 'deze katholieke sportvereniging uit Oost Nijmegen' of naar 'onze RK voetbalclub'.²⁶ Begin jaren zestig, komt de redactie van het clubblad onder leiding te staan van Carol Boef. Het gaat te ver om van een oorzakelijk verband te spreken, maar in die jaren verandert de toon van het clubblad. In verhouding worden er minder expliciete uitspraken gedaan over het karakter van Orion. Ze komen nog steeds voorbij, maar minder frequent. Het aantal pagina's per nummer is inmiddels wel gestegen naar gemiddeld zestien.

Hoewel er altijd al ruimte was om eigen 'kopij' op te sturen naar de redactie, lijken pas aan het eind van de jaren zestig meer verschillende leden aan het woord te komen, om zich uit te spreken over hun club. Voordien waren het voornamelijk bestuurs- of commissieleden die zich uitlieten over het profiel van de club. Er werden wel wedstrijdverslagen ingestuurd, maar die beperkten zich veelal tot het vermelden van de belangrijkste gebeurtenissen. Verder werden er af en toe brieven ingezonden waarin mensen zich over specifieke problemen uitlieten, zoals lage trainingsopkomsten of het (te) laat of helemaal niet 'afschrijven' voor wedstrijden. Dergelijke inzendingen zeggen op zichzelf weinig over het zelfbeeld van Orion. Overigens werden de clubbladen tussen 1947 en 1949 regelmatig opgesierd met brieven van Orion-leden, die vertelden over hun ervaringen in de Oost (Nederlands-Indië of Republiek Indonesië).²⁷

Verder werden de meeste clubbladen in de eerste twee decennia van haar bestaan volgeschreven met opvoedkundige stukken. In dergelijke stukken konden leden bijvoorbeeld lezen over een juiste voorbereiding op wedstrijden of over de correcte houding tegen de scheidsrechter en de tegenstander.²⁸ Meer dan eens werden dit soort artikelen overgenomen uit werkmappen van de NKS, de Nederlandse Katholieke Sportfederatie of uit *Onze Stem*, het informatieblad van de KNVB afdeling Nijmegen.

²⁶ „Orion Boys” *flitsen*, jaargang 1, nr. 12 (Nijmegen, 1948); „Orion Boys *flitsen*”, jaargang 2, nr. 1 (Nijmegen, 1948).

²⁷ Zie bijvoorbeeld: „Orion Boys” *flitsen*, jaargang 1, nr. 9 (Nijmegen, 1948); „Orion Boys” *flitsen*, jaargang 2, nr. 7 (Nijmegen, 1949).

²⁸ Zie bijvoorbeeld: 'De ideale voetballer' in *Orion Boys-flitsen*, nr. 3 (Nijmegen, 1966), 13-14; 'Naar scheidsrechter...' in *Orion Boys-flitsen*, nr. 4 (Nijmegen, 1964), 12.

Dit veranderde door de invoering van een aantal nieuwe rubrieken. Langzamerhand kwamen er zo meerdere leden aan het woord. Zo verscheen in 1967 de rubriek ‘10 vragen aan...’, waarbij leden uiteenlopend van spelers, tot elftalleiders bevraagd werden. Een vergelijkbare rubriek werd in 1973 gestart: in ‘Speel de bal door’ vertellen de vrouwen van eerste elftalspelers over hun voetballende man en de club waar hij speelt, SV Orion dus. In 1976 is er kortstondig een interviewrubriek van redactielid Tonny Timmer.²⁹ Hoewel alle drie de rubrieken niet in elk clubblad verschijnen en na een tijd weer stoppen, zijn ze nuttig om te achterhalen hoe diverse betrokkenen tegen Orion aankijken.

In de jaren tachtig ging het slechter met het clubblad. De redactieleden klaagden regelmatig over het lage aantal inzendingen. Bovendien stopten enkele redactieleden, waardoor het produceren van tien clubbladen per jaar steeds lastiger werd.³⁰ Het clubblad werd zakelijker van aard met veel mededelingen en aankondigingen. Daarmee samenhangend was de zelfprofilering in het clubblad minder duidelijk. Zoals gezegd geldt hetzelfde voor de jaren negentig toen het clubblad tussen 1990 en 1994 voornamelijk fungeerde als informatieblad.

Het is mogelijk dat het clubblad versoberde doordat de club zich via andere wegen profileerde. Dit was in 2009 de reden om te stoppen met het clubblad. Immers was de website een goedkoper alternatief, waar het Orionnieuws bovendien op regelmatig basis verspreid kon worden. Het is echter waarschijnlijker dat de verslechterde situatie van de club in de jaren tachtig en begin jaren negentig minder uitnodigde om de club positieve eigenschappen toe te dichten. ‘We pretenderen wel dat Orion een gezelligheidsvereniging is, maar in de praktijk is daar niet veel van te merken’, zo concludeert een kritisch lid naar aanleiding van een slecht bezochte carnavalsbijeenkomst. Om er aan toe te voegen: ‘Laten we proberen van Orion weer één vereniging te maken’.³¹ Ditzelfde probleem kaarte voorzitter Ap Kunkels aan. Hij constateerde een ‘verminderde onderlinge binding’ en ‘een zekere gelatenheid binnen de vereniging.’³²

²⁹ *Orion Boys-flitsen*, nr. 1 (Nijmegen, 1967), 14-16; *Orion flitsen*, nr. 3 (Nijmegen, 1973); *Orion flitsen*, nr. 1 (Nijmegen, 1976).

³⁰ *Orion flitsen*, nr. 10 (Nijmegen, 1982); *Orion flitsen*, nr. 2 (Nijmegen, 1983); *Orion flitsen*, nr. 8 (Nijmegen, 1984).

³¹ *Orion flitsen*, nr. 2 (Nijmegen, 1981).

³² *Orion flitsen*, nr. 7 (Nijmegen, 1984).

Eind jaren negentig gaat het beter met het clubblad en wordt er uitgesproken over Orions identiteit geschreven, mede door redactieleden als René van Onna. Daarnaast bevatten de clubbladen meestal een interview door redactielid Ronald Akkers en een stuk van jeugdvoorzitter John Brits, die geen blad voor de mond neemt.³³ Op die manier wordt het weer makkelijker om een representatief zelfbeeld uit de clubbladen te filteren. Na de eeuwwisseling blijft dit het geval. Er komen nieuwe rubrieken zoals ‘De moeder van...’ en ‘In de kijker’ waardoor ook moeders en jeugdspelers vaker kunnen laten horen wat ze van Orion vinden.

Jubileumboeken zijn de andere belangrijke bronnen. Orion heeft er daar vier van uitgegeven: 25, 40, 50 en 75 jaar Orion werden gemarkeerd met een jubileumboek. De eerste drie boeken, uit 1963, 1978 en 1988, vertonen inhoudelijk sterke gelijkenissen. Ze beginnen allemaal met teksten van de burgemeester, de voorzitter van de KNVB en de voorzitter van Orion. Vervolgens wordt de geschiedenis van Orion verteld en het ontstaan van de naam. Achterin de boeken schrijft de jeugdvoorzitter nog een column met steeds dezelfde strekking: ‘wie de jeugd heeft, heeft de toekomst’.³⁴

Het laatste jubileumboek uit 2013 wijkt af van de andere drie qua vorm en inhoud. De geschiedenis van Orion is ingedeeld in vier hoofdstukken. Deze hoofdstukken worden afgewisseld met teksten over leden van verdienste. Net als bij de latere clubbladen is het daardoor makkelijker om af te leiden hoe de leden van Orion hun club zien. Bij de eerdere jubileumboeken komt alleen de mening van de voorzitter naar voren. Bovendien zijn de hoofdstukken in het laatste boek er, meer dan in de vorige, op gericht om Orion als vereniging te duiden. In de voorgaande jubileumboeken zijn de teksten eerder bedoeld om de lezer te informeren, terwijl er bij het laatste jubileumboek een groter bewustzijn is dat de club zich via jubileumboeken kan presenteren en profileren. Deze zelfbewuste houding blijkt uit het voorwoord, waarin de auteurs aangeven dat ze geprobeerd hebben om de

³³ Zie bijvoorbeeld: *Orion flitsen*, seizoen 1998-1999 nr.7 (Nijmegen, 1999), 23-24. : Christos Kousounis [toenmalig trainer van de B1]... het liefst leeft hij in zijn eigen fantasiewereld en hij ziet het trainerschap van Orion B1 slechts als een opstapje naar hogere doelen. Dat hij de waarheid nog wel eens geweld aandoet kan hem niet deren. Zo kwam hij in zijn artikel tot enige uitspraken, die er vooral op zijn gericht, zijn eigen ego op te krikken.’

³⁴ Marlies Peters-van den Ing, Carol Boef, *40 jaar S.V. Orion* (Nijmegen, 1978); Mia Orth-Kleisterlee, Carol Boef, *50 jaar S.V. Orion* (Nijmegen, 1988).

verenigingsgeschiedenis zo te vertellen dat ieder lid zijn club erin herkent.³⁵

2. De ontwikkeling van Orions zelfbeeld

Rooms-katholieke oorsprong

Van oorsprong is Orion een rooms-katholieke vereniging. De vereniging werd opgericht toen SIOS, een andere katholieke vereniging uit Nijmegen-Oost dreigde om te vallen. Vanuit de Christus Koning parochie in Hengstdal wilde kapelaan en initiatiefnemer Jac. Tychon voorkomen dat de katholieke jongens uit Oost Nijmegen lid zouden worden van neutrale verenigingen, zoals Trekvogels.³⁶ In eerste instantie had Orion alleen jeugdelftallen en het voornaamste doel was dan ook om bij te dragen aan een correcte opvoeding van de leden. Ze dienden via het voetbal bij Orion de juiste vorming te krijgen. Daarbij werd Orion, zoals gebruikelijk bij katholieke sportverenigingen, bijgestaan door een geestelijk adviseur.³⁷

Orions identiteit werd in die jaren voor een groot deel bepaald door haar sociaal-religieuze achtergrond. Ten eerste blijkt dit uit de toevoeging RKSv (Rooms Katholieke Sport Vereniging) aan de naam Orion Boys. In 1970 werd de naam veranderd in SV Orion.³⁸ Vanaf 1947 blijkt de connectie met het rooms-katholicisme ook uit de inhoud van de clubbladen. In de eerste vijf jaargangen verschijnt er regelmatig een column van de aalmoezenier en geestelijk adviseur. In deze teksten waarschuwt de aalmoezenier bijvoorbeeld voor ideologieën als het communisme en het nationaal-socialisme, of legt hij uit dat sporten binnen een christelijke vereniging bijdraagt tot een ‘verhoging van het geestelijk peil’. Dit in tegenstelling tot deelname aan ‘het zuivere materialistisch sportleven’.³⁹

In deze jaren blijkt het katholieke karakter ook uit de manier waarop men naar Orion verwijst. Orion Boys wordt bijvoorbeeld aangeduid als ‘deze katholieke sportvereniging of ‘onze RK voetbalclub’.⁴⁰ Daarnaast gebruikt Orion haar achtergrond om leden aan te trekken.

³⁵ René van Onna, Tijs Tummers, Peter Zonneberg, *Trots op oranje-wit: '75 jaar Orion* (Nijmegen, 2013), IV.

³⁶ Van Onna, Tummers, Zonneberg, *Trots op oranje-wit*, 4-6.

³⁷ „Orion Boys flitsen”, jaargang 4, nr. 5 (Nijmegen, 1951).

³⁸ *Orion flitsen*, nr. 5 (Nijmegen, 1970).

³⁹ „Orion Boys flitsen”, jaargang 1, nr. 10 (Nijmegen, 1948); „Orion Boys flitsen”, jaargang 3, nr. 4 (Nijmegen, 1950).

⁴⁰ „Orion Boys flitsen”, jaargang 1, nr. 12 (Nijmegen, 1948); „Orion Boys flitsen”, jaargang 2, nr. 1 (Nijmegen, 1948).

Daarbij klopte Orion Boys zich ook op de borst omdat ze de enige katholieke en ‘principiële’ vereniging van Oost Nijmegen waren.⁴¹ In hoeverre dit terecht is zal nog blijken.

Het benadrukken van Orions katholieke imago gaat gepaard met een verheven houding tegenover neutrale verenigingen. De eerdergenoemde column van de aalmoezenier is een voorbeeld van dit gevoel. Doordat de vereniging weinig speelvelden heeft, dreigt de club na de oorlog een ledenstop te moeten invoeren. In 1948 wijst voorzitter Theo Verhees er al op dat katholieken uitsluitend in katholieke verenigingen thuishoren en als het scenario van een ledenstop in 1949 realistischer wordt, klinken er bezorgde berichten in het clubblad. Met de groeiende toeloop van katholieke jongeren is er bij de meeste clubs geen plek meer, terwijl ‘elke nette jongen ... naar de club van Oost Nijmegen [wil].’ Ook wordt nogmaals gewaarschuwd voor het ‘neutrale, godsdienstloze milieu’, waar leden ‘los van iedere geestelijke leiding’ nooit tot haar volle recht zullen komen.⁴²

Eind jaren vijftig is Orions katholieke imago een heel stuk afgezwakt. Men verwijst nauwelijks nog naar zichzelf als katholieke club. Ook als er wordt gesproken over de rol van het geloof, gebeurt dit op een afstandelijker toon. In 1960 plaatst het clubblad een artikel genaamd ‘Waarom in katholiek verband?’. Daarin stelt de schrijver dat ‘de Kerk nu eenmaal eist dat de beoefening van de sport geschiedt in een milieu waar de katholieke beginselen geëerbiedigd worden’. Hoewel het artikel bedoelt lijkt om lezers te overtuigen van Orions katholieke status, duidt bovenstaand citaat erop dat Orion slechts de wil van de kerk volgt, in plaats van dat de leden zelf groot belang hechten aan Orions signatuur.⁴³ Tegelijkertijd heeft Orion in die jaren nog steeds een geestelijk adviseur en luidt de vereniging belangrijke evenementen en vieringen doorgaans in met een bezoek aan de Heilige Mis.

Naarmate de jaren zestig vorderen, verdwijnt het rooms-katholieke aspect grotendeels uit het zelfbeeld van Orion. In het jubileumboek van 1963 stelt oprichter en eerste adviseur Tychon nog wel dat Orion na 25 jaar is uitgegroeid tot een vereniging die de katholieke sport hoog houdt en dat ze bij Orion echt katholiek willen zijn.⁴⁴ In praktijk blijkt Orions

⁴¹ „Orion Boys flitsen”, jaargang 3, nr. 9 (Nijmegen, 1950); „Orion Boys flitsen”, jaargang 1, nr. 12 (Nijmegen, 1948).

⁴² „Orion Boys flitsen”, jaargang 1, nr. 11 (Nijmegen, 1948); „Orion Boys flitsen”, jaargang 4, nr. 11 (Nijmegen, 1951); „Orion Boys flitsen”, jaargang 3, nr. 6 (Nijmegen, 1950).

⁴³ Orion Boys-flitsen, nr. 7 (Nijmegen, 1960).

⁴⁴ Dick van Haalen, Carol Boef, 25 jaar R.K.S.V. Orion Boys Nijmegen (Nijmegen, 1963).

katholieke achtergrond voornamelijk nog uit meldingen over deelnames aan RK jeugdtoernooien, het bijwonen van de heilige mis en Orion Boys' voorvoegsel RKSV.. In 1964 verschijnt er bovendien een artikel, waarin gepleit wordt om het verenigingsleven zo aan te passen dat de groeiende groep andersdenkenden zich ook thuis voelt bij Orion. Het gesloten katholieke verenigingsleven zou ertoe leiden dat andersdenkende vrienden van elkaar vervreemden.⁴⁵ De verandering van de naam naar SV Orion in 1970, kan dan ook worden gezien als een symbolisch einde van Orions katholieke zelfbeeld.⁴⁶

De club van Nijmegen-Oost?

Vanaf haar oprichting identificeerde Orion zich dus sterk met het rooms-katholicisme. Nog sterker was de binding met Nijmegen-Oost. In de eerste jaargangen van het clubblad wordt Orion vaak beschreven als: 'het clubje uit Oost Nijmegen', 'een mooie vereniging in Oost Nijmegen', of 'Orion Boys, de club van Oost Nijmegen'.⁴⁷ Orions binding met Oost Nijmegen blijkt ook uit de manier waarop gebeurtenissen rondom de club worden beschreven en de wijze waarop ambities worden uitgesproken.

Bij een kampioenschap of een jubileumjaar, stelt men bij Orion dat Oost Nijmegen trots kan zijn op haar club en dat de vlag in Oost Nijmegen gehesen mag worden.⁴⁸ Iets vergelijkbaars gebeurt als leden van Orion hun ambities uitspreken. In 1947 zegt voorzitter Verhees dat Orion Oost Nijmegen bij haar tweede lustrum eens een vierdeklasser moet schenken. De trainer van het eerste elftal spreekt in 1951 vergelijkbare taal als hij zegt dat het hun streven is om Oost Nijmegen een club te schenken die klasse verraaft en die in hogere regionen zal belanden.⁴⁹

Net als bij het christelijke aspect van het zelfbeeld, wordt de band met Nijmegen-Oost in de jaren zestig minder benadrukt. In de eerste helft van het decennium wordt er nog regelmatig verwezen naar Oost Nijmegen. Zo wordt er gerept over de 'Oostelijke derby' tegen

⁴⁵ *Orion Boys-flitsen*, nr. 6 (Nijmegen, 1964), 9.

⁴⁶ Van Onna, Tummers, Zonneberg, *Trots op oranje-wit*, 63.

⁴⁷ „*Orion Boys flitsen*”, jaargang 2, nr. 2 (Nijmegen, 1948); „*Orion Boys flitsen*”, jaargang 5, nr. 8 (Nijmegen, 1952); „*Orion Boys flitsen*”, jaargang 3, nr. 2 (Nijmegen, 1949).

⁴⁸ „*Orion Boys flitsen*”, jaargang 5, nr. 4 (Nijmegen, 1952); „*Orion Boys flitsen*”, jaargang 2, nr. 2 (Nijmegen, 1948).

⁴⁹ „*Orion Boys flitsen*”, jaargang 1, nr. 4 (Nijmegen, 1947); „*Orion Boys flitsen*”, jaargang 4, nr. 11 (Nijmegen, 1951).

buurman Trekvogels, over hoe Orionleden na een toernooi weer in ‘ons oostelijk stadsdeel’ arriveerden en over Orion Boys’ 25 jarig jubileum, waarbij ‘Nijmegen Oost’ zich voor de gelegenheid naar hotel Erica in Berg en Dal verplaatste.⁵⁰ Hierbij wordt echter minder benadrukt dat Orion de enige club in Oost Nijmegen zou zijn, al valt er sporadisch nog wel te lezen over ‘Orion, de club van Nijmegen Oost’.⁵¹

Desondanks blijft Orion zich, ook in de tweede helft van de jaren zestig en in de jaren zeventig, nauw verwant voelen met Nijmegen Oost. Als er begin jaren zeventig sprake is van een veldennoed in Nijmegen-Oost, spreekt het bestuur zich uit: ‘Ons sportpark [moet] niet verplaatst worden naar een ander stadsdeel’.⁵² Daarnaast valt die verwantschap op te maken uit de advertenties in het clubblad. Deze sponsors zijn voor het merendeel middenstanders uit Oost Nijmegen. Van de 23 advertenties die in 1979 in de clubbladen stonden, waren er vijftien afkomstig van adverteerders uit Nijmegen-Oost. Verder is het colofon van het clubblad veelzeggend. Tussen 1970 en 1976 valt daar te lezen dat Orions adres de Kwakkenberg te Nijmegen Oost is.⁵³

Vanaf het eind van de jaren negentig worden Orion en Nijmegen-Oost weer vaker met elkaar in verband gebracht. Dit gebeurt, net als in vroegere Oriontijden, enerzijds via korte verwijzingen en anderzijds via expliciete uitspraken. Er wordt verwezen naar Edwin van Neutigem, lid van de sponsorcommissie, die altijd leuke cafés weet te vinden in ‘ons aller Nijmegen Oost’ en over de Orionbingo die ‘zo langzamerhand een begrip [wordt] in Nijmegen Oost’.⁵⁴

In diezelfde tijd, rond de eeuwwisseling, was er nog steeds een veldenprobleem bij Orion en Trekvogels. Beide clubs hadden te weinig speelruimte en een van de opties was om Trekvogels, dan wel Orion te laten verhuizen.⁵⁵ In 2001 schrijft redactielid René van Onna dat hij begrijpt dat beide clubs hun wijk in Oost niet willen verlaten, aangezien Orion er al zestig jaar zit en Trekvogels al tachtig jaar. Begin 2003 toont hij zich optimistischer door te stellen dat een verhuizing nieuwe leden aan kan trekken en dat het nieuwe complex met een

⁵⁰ *Orion Boys-flitsen*, nr. 3 (Nijmegen, 1965), 10; *Orion Boys-flitsen*, nr. 6 (Nijmegen, 1963), 13; *Orion Boys-flitsen*, nr. 8 (Nijmegen, 1963), 1.

⁵¹ *Orion Boys-flitsen*, nr. 2 (Nijmegen, 1965), 1.

⁵² *Orion flitsen*, nr. 7 (Nijmegen, 1971), 14.

⁵³ *Orion flitsen*, nr. 2 (Nijmegen, 1970); *Orion flitsen* nr. 4 (Nijmegen, 1976).

⁵⁴ *Orion Nieuws Flits*, seizoen 2002-2003 nr. 5 (Nijmegen, 2003), 17.

⁵⁵ Van Onna, Tummers, Zonneberg, *Trots op oranje-wit*, 29.

beetje fantasie ook bij Nijmegen Oost hoort.⁵⁶

Als de kogel op 15 mei 2003 door de kerk gaat en Orion tijdens een bijzondere ledenvergadering stemt om te verhuizen, klinken vergelijkbare, maar ook bezorgde geluiden. Oud-lid Willem van Rijswijck stelt dat de band met Oost Nijmegen voor zijn gevoel wordt verbroken.⁵⁷ Deze zorgen werden tijdens de vergadering gedeeld door vrijwilliger Eddy Nap, die stelde dat een vertrek uit Nijmegen-Oost de doodssteek voor de club zou betekenen.⁵⁸ In 2004 laat voorzitter Ad Frik in een interview weten dat Orion ‘echt een club uit Oost [is]’, maar dat de binding met de ‘oude wijk’ bij Orion minder is geworden, terwijl er bij Trekvogels nog veel meer van oorsprong ‘Oosterlingen’ op de ledenlijst staan.⁵⁹ Ook toenmalig wethouder en voetbalvader Paul Depla ziet Orion als een ‘echte club van Nijmegen Oost. Al voegt hij toe dat het op zaterdagen de club van Groenewoud is en op zondagen de club van Hengstdal.’⁶⁰

In het eerste decennium na de verhuizing blijken de zorgen van (oud-) leden als van Rijswijck mee te vallen. De nadruk op Nijmegen-Oost is weliswaar een stuk minder, maar nog steeds wordt Orion op zijn tijd met Oost Nijmegen in verband gebracht. Technisch coördinator Peter Akkers stelde dat Orion af moet van de softe Nijmegen-Oost mentaliteit en dat Orionspelers best wat meer tot het gaatje mogen gaan, zolang ze de grens niet schenden. Een bezoekende SCE-coach had vergelijkbare ideeën over Nijmegen-Oost. Jeugdvoorzitter John Brits zei hem na een jeugdwedstrijd dat schreeuwen tegen pupillen hen geen normen en waarden bijbrengt. Daarop antwoorde de coach: ‘jullie hebben makkelijk praten met jullie nette Nijmegen-Oost gezinnetjes’.⁶¹

Waar Orion zich gedurende haar bestaan voornamelijk heeft geprofileerd als Oost Nijmeegse vereniging, zette ze zichzelf ook weleens neer als Nijmeegse club. Al in 1949 stelde een redactielid dat Orion ‘wat clubgeest betreft’ een van de beste verenigingen van

⁵⁶ *Orion Nieuws Flits*, seizoen 2002-2003 nr. 5 (Nijmegen, 2003), 18.

⁵⁷ *Orion Nieuws Flits*, seizoen 2002-2003 nr. 9 (Nijmegen, 2003), 9.

⁵⁸ Van Onna, Tummers, Zonneberg, *Trots op oranje-wit*, 32.

⁵⁹ *Orion Nieuws Flits*, seizoen 2003-2004 nr. 7 (Nijmegen, 2004), 14-16.

⁶⁰ *Orion Nieuws Flits*, seizoen 2004-2005 nr. 8 (Nijmegen, 2005), 16.

⁶¹ *Orion Nieuws Flits*, seizoen 2008-2009 nr. 6 (Nijmegen, 2009), 31.

Nijmegen zal worden.⁶² Een jaar later, toen Orion Boys pas zes elftallen had, werd de ambitie uitgesproken om ‘weldra tot de grootste verenigingen van Nijmegen... te behoren.’ Orion zette zich zodoende neer als een Nijmeegse club met potentie.⁶³

In 1962 zag men bij Orion Boys het resultaat van die potentie, want toen concludeerde de redactie dat Orion door haar geweldige groei tot een van de grootste verenigingen van Nijmegen behoorde.⁶⁴ Deze opvatting werd ondersteund door voorzitter Hans Velu, die Orion Boys een van de ‘voornaamste clubs van Nijmegen’ noemde. Ook sprak Velu zich uit over het Nijmeegs voetbal ten opzichte van andere gebieden. Ten eerste zei hij dat Orion en NEC ‘hun tegenstander technisch vaak verre de baas zijn’. Vervolgens stelde hij dat ‘wij Nijmegenaren... blijkbaar het chauvinisme en het enthousiasme van Amsterdammers en Rotterdammers [missen].’⁶⁵ In 1964 verscheen er een vergelijkbare beschouwing over het Nijmeegs voetbal. De verenigingen uit het achterland werden veel vaker kampioen dan de Nijmeegse clubs en dorpen zoals Groesbeek streefden Nijmegen voorbij. Die clubs zouden een betere clubgeest hebben. Bovendien zou het Nijmeegse niveau verzwakken door het grote aantal clubs.⁶⁶

In het verloop van de jaren zestig en zeventig, zet Orion (Boys) zich enkel neer als Oost Nijmeegse club. Wel is het opvallend dat in de jaren zeventig regelmatig afbeeldingen van het wapen van Nijmegen en de st Stevenskerk in het clubblad gedrukt worden. Pas in de jaren tachtig, als Orion succes heeft met damesvoetbal en zaalvoetbal, profileert Orion zich ook weer als club van Nijmegen. Bijvoorbeeld door te stellen dat Orions zaalvoetbalafdeling een uitstekende naam heeft in Nijmegen of door te vermelden dat Orion zowel bij het veld- als bij het zaalvoetbal in Nijmegen een begrip is geworden. Over de Oriondames zegt men dat ze de grootste en sportiefste afdeling van de stad hebben.⁶⁷

In succesvolle periodes profileert Orion zich dus als Nijmeegse club. Ditzelfde gebeurt rond 2000, als Orions jeugdafdeling in korte tijd snel groeit. John Brits merkt op dat er in Nijmegen vol bewondering over ‘onze jeugd’ wordt gesproken. De jeugdafdeling groeit

⁶² „Orion Boys flitsen”, jaargang 1, nr. 9 (Nijmegen, 1948).

⁶³ „Orion Boys flitsen”, jaargang 2, nr. 11 (Nijmegen, 1949).

⁶⁴ *Orion Boys-flitsen*, nr. 8 (Nijmegen, 1962), 4.

⁶⁵ *Orion Boys-flitsen*, nr. 9 (Nijmegen, 1962), 1; *Orion Boys-flitsen*, nr. 6 (Nijmegen, 1962), 4.

⁶⁶ *Orion Boys-flitsen*, nr. 6 (Nijmegen, 1964), 3-4.

⁶⁷ *Orion flitsen*, nr. 10 (Nijmegen, 1981); *Orion flitsen*, nr. 3 (Nijmegen, 1983); *Orion flitsen*, nr. 8 (Nijmegen, 1984).

ondertussen door en dat leidt er toe dat Orion zich in 2002 'de grootste jeugdafdeling van Nijmegen' kan noemen. En dat doen ze dan ook. In volgende nummers van het clubblad wordt deze melding regelmatig herhaald.⁶⁸ Met de groei van Orion, groeit ook het vertrouwen, want in de jaren daarna wordt er ook gesproken over 'dé club van Nijmegen' of 'de best georganiseerde en grootste club van Nijmegen'.⁶⁹

Zoals gezegd nam Orion niet direct afscheid van het Oost Nijmeegse imago, maar na de verhuizing werd het minder vaak benadrukt. Hetzelfde geldt eigenlijk voor het Nijmeegse imago. Het schemert soms door in artikelen op de website en in de teksten uit het jubileumboek. Zo kondigt lid van verdienste en toenmalig technisch manager Hans Loen in 2015 'dé derby van Nijmegen' aan: Trekvogels-Orion.⁷⁰ Dit soort uitingen komt in verhouding een stuk minder voor, doordat het aantal berichten vanuit Orion door de website en sociale media veel groter is dan in de tijden dat alleen het clubblad als medium bestond. Bovendien lijkt Orion het de laatste jaren minder noodzakelijk te vinden om te benadrukken dat het successen boekt binnen een Nijmeegse context. Orion construeert haar identiteit tegenwoordig op basis van andere aspecten.

Lieve jongens en technisch voetbal

Sinds jaar en dag beroept Orion zich op het spelen van verzorgd voetbal met technisch vaardige spelers. In interviews komt die speelstijl regelmatig ter sprake en ook in wedstrijdverslagen verwijst men vaak naar de manier waarop Orion speelt (of hoort te spelen). Hoewel dergelijk uitspraken meestal betrekking hebben op het eerste elftal of de geselecteerde jeugdteams, zijn ze wel degelijk van invloed op Orions zelfbeeld. Deze teams krijgen doorgaans de meeste aandacht. Niet voor niets worden ze, niet alleen bij Orion, vaak aangeduid met termen als 'vlaggenschip' of 'uithangbord'. Zo merkte een lezer van het clubblad in 1960 op dat er zo weinig over het eerste elftal werd geschreven. Terwijl de naam

⁶⁸ *Orion Nieuws Flits*, seizoen 2002-2003 nr. 1 (Nijmegen, 2002), 26; *Orion Nieuws Flits*, seizoen 2002-2003 nr. 2 (Nijmegen, 2002), 1; *Orion Nieuws Flits*, seizoen 2002-2003 nr. 4 (Nijmegen, 2002), 3; *Orion Nieuws Flits*, seizoen 2003-2004 nr. 2 (Nijmegen, 2003), 1.

⁶⁹ *Orion Nieuws Flits*, seizoen 2004-2005 nr. 3 (Nijmegen, 2004), 20; *Orion Nieuws Flits*, seizoen 2007-2008 nr. 1 (Nijmegen, 2007), 18.

⁷⁰ Hans Loen, 'Trekvogels-Orion' (versie 8 mei 2015) <<http://www.sv-orion.nl/nieuws/trekvogels-orion.html>> [geraadpleegd op 31 mei 2015].

van de vereniging daar toch mee valt of staat, althans op voetbalgebied.⁷¹ Naast opmerkingen over Orions speelstijl, zijn ook opmerkingen over andere clubs van belang voor Orions zelfbeeld. Immers door aan te geven wat je niet bent, doe je impliciet ook een uitspraak over wat je volgens jou wel bent.

Vanaf de eerste jaargang van het clubblad valt er te lezen over wedstrijden waarin Orion Boys beheerst speelt en met goed samenspel wedstrijden wint. Ook in wedstrijden die niet worden gewonnen vermeldt men dat Orion technisch en tactisch in ieder geval de betere was.⁷² Vanaf begin jaren zestig wordt er regelmatig gesproken over de technische kracht van Orion. Ondanks dat Orionspelers fysiek vaak minder sterk zijn, winnen ze wedstrijden op basis van technische kwaliteiten en een groot uithoudingsvermogen. Het nadeel van Orion spelers zou echter zijn dat ze niet de juiste mentaliteit hebben; ze zouden niet genoeg bereid zijn om voor een overwinning te vechten.⁷³ Daarbij wordt speelstijl ook in verband gebracht met afkomst. Clubs uit de stad zouden vaker technisch voetbal spelen, terwijl dorpsclubs het van ‘enthousiast’ spel moeten hebben.⁷⁴

In de jaren zeventig wordt er minder gesproken over technisch voetbal dat bij Orion zou horen. Opvallend zijn juist uitspraken zoals ‘technisch gezien waren de gastheren [van Beuningse Boys] een stuk beter’.⁷⁵ Als Orion 1 in 1971 kampioen wordt van de vierde klasse, worden ze door Groesbeekse Boys geprezen als een ‘graageziene pittige tegenstander die altijd hard, maar fair speelde.’⁷⁶ Deze uitspraken staan haaks op het idee dat Orion technisch voetbal speelt, waarmee ze zich kunnen weren tegen het vechtfootbal van dorpsclubs.

In de jaren tachtig klinken er weer vertrouwde geluiden. Als Orion in 1982 naar de derde klasse promoveert wordt de hoop uitgesproken dat de tegenstanders dan wat technischer ontwikkeld zullen zijn. Na dat seizoen in de derde klasse laat redactielid Eric Joosten weten dat Orion volgens insiders technisch gezien het beste elftal van de competitie had.⁷⁷ Over deze periode zegt René van Onna zo’n tien jaar later dat Orion toen altijd en overal

⁷¹ *Orion Boys-flitsen*, nr. 2 (Nijmegen, 1961), 2.

⁷² „*Orion Boys flitsen*”, jaargang 1, nr. 3 (Nijmegen, 1947); „*Orion Boys flitsen*”, jaargang 1, nr. 5 (Nijmegen, 1947); „*Orion Boys flitsen*”, jaargang 2, nr. 1 (Nijmegen, 1948).

⁷³ *Orion Boys-flitsen*, nr. 10 (Nijmegen, 1960), 12; *Orion Boys-flitsen*, nr. 2 (Nijmegen, 1961), 2.

⁷⁴ *Orion Boys-flitsen*, nr. 10 (Nijmegen, 1961), 2.

⁷⁵ *Orion flitsen*, nr. 2 (Nijmegen, 1976).

⁷⁶ *Orion flitsen*, nr. 3 (Nijmegen, 1971), 8.

⁷⁷ *Orion flitsen*, nr. 6 (Nijmegen, 1982); *Orion flitsen*, nr. 5 (Nijmegen, 1983).

aantrekkelijk voetbal speelde.⁷⁸

Van Onna was in de jaren negentig pleitbezorger van technisch voetbal en met zijn uitspraken versterkte hij het imago van Orion als technisch voetballende club. Maar er zijn er meer. Na een degradatie in 1995 stelde voorzitter Hans Blaauw de leden gerust door te zeggen dat Orion altijd goede voetballers heeft gehad. In dat jaar constateert de nieuwe trainer Wout van Blijderveen ook dat Orion een club is die altijd wil voetballen, maar dat ze situaties nu juist te veel voetballend willen oplossen.⁷⁹ Ook hier is van Onna het mee eens. Hoewel liefhebber van mooi voetbal, beargumenteert hij dat er bij Orion ook ‘gekleund’ moet worden, want ‘met mooi voetbal alleen ga je het niet redden.’⁸⁰ Veelzeggend zijn ook de opmerkingen van een aantal nieuwe selectiespelers. Ze vinden Orion allemaal een gezellige club, maar in vergelijking met clubs als Trajanus is er minder inzet en felheid; het gaat bij Orion nog veel te zoetsappig.⁸¹

Gezellige ‘familie’

Als er een ding is waar Orion zich op laat voorstaan, dan is het wel gezelligheid. Tot aan de jaren zeventig profileert Orion zich actief als een vriendenclub. De club zou zelfs zijn opgericht door een groepje vrienden.⁸² Ook het twaalf-en-een-halfjarig jubileum moest in het teken komen te staan van vriendschap, saamhorigheid en clubtrouw.⁸³

Als een team kampioen werd dan kwam dat ook doordat het zo’n eendrachtig team was, vol vrienden. En als het wat minder ging met een team dan moesten ze proberen om weer 11 vrienden op het veld te worden.⁸⁴

In de loop van de jaren zestig spreekt men steeds minder over Orion als vriendenclub, maar wordt Orion door leden wel getypeerd als een gezellig vereniging. ‘Gezelligheid,

⁷⁸ *Orion-flitsen*, seizoen 1993-1994, nr. 4 (Nijmegen, 1993).

⁷⁹ *Orion-flitsen*, seizoen 1994-1995, nr. 9 (Nijmegen, 1995); *Orion-flitsen*, seizoen 1995-1996, nr. 1 (Nijmegen, 1995).

⁸⁰ *Orion-flitsen*, seizoen 1998-1999, nr. 3 (Nijmegen, 1998), 7.

⁸¹ *Orion-flitsen*, seizoen 1998-1999, nr. 1 (Nijmegen, 1998), 24; *Orion-flitsen*, seizoen 1998-1999, nr. 2 (Nijmegen, 1998), 15.

⁸² *Orion Boys-flitsen*, nr. 9 (Nijmegen, 1962), 3.

⁸³ „*Orion Boys flitsen*”, jaargang 4, nr. 5 (Nijmegen, 1951).

⁸⁴ „*Orion Boys flitsen*”, jaargang 4, nr. 5 (Nijmegen, 1951); *Orion Boys-flitsen*, nr 5 (Nijmegen, 1964), 11; *Orion Boys-flitsen*, nr 10 (Nijmegen, 1964), 2.

spanning en sportiviteit' zouden kenmerkend zijn voor Orions sportpark de Kwakkenberg.⁸⁵ Dat Orion zich graag als een gezellige club profileert, blijkt ook uit de vele stukken over de feesten die de club organiseert, zoals het jaarlijkse carnavalsfeest. Bij dit feest, dat 'gewoon bij Orion hoort', zou de echte Orionsfeer zich manifesteren en daarom leefde heel Nijmegen-Oost er ieder jaar naar toe.⁸⁶

Orions gezelligheid was meermaals punt van discussie. Eind jaren zeventig stelde voorzitter Van Wichen dat Orion niet alleen bekend moest staan als vereniging waar je 'zo donders gezellig feest kunt vieren'. Er moest ook reclame gemaakt worden door middel van sportieve prestaties. In 1999 werd de Orions kenmerkende gezelligheid opnieuw een punt van discussie. Gezelligheid en sportiviteit zouden botsen door de goede prestaties en de snelle groei van de vereniging. John Brits nam toen het initiatief om een discussie te voeren over hoe prestatie en recreatie konden samengaan, zonder de clubcultuur aan te tasten.⁸⁷ Nadien zou de discussie nog regelmatig oplaaien, maar spelers, spelersvrouwen en andere leden bleven hun club zien als een erg gezellige.⁸⁸

De saamhorigheid, vriendschap en gezelligheid worden samengevat in het begrip Orion-familie. Ten eerste was dit tot in de jaren tachtig de naam van de rubriek waarin geboortes, huwelijken, ziektes en sterfgevallen van Orion-leden en hun families vermeld werden. Tot in de jaren tachtig werd de term ook vaak gebruikt om de clubleden aan te duiden, bijvoorbeeld als zij massaal op een wedstrijd van het eerste afkwamen of als er een nieuw team in de vereniging werd verwelkomd.⁸⁹ Hoewel de term tegenwoordig minder vaak gebruikt wordt, zet Orion zichzelf nog steeds neer als één grote familie. In het laatste jubileumboek worden alle feesten, kampen en uitwisselingen beschreven in het hoofdstuk 'De oranje-witte familie'.⁹⁰

Dit beeld van een familie wordt ondersteund door de wijze waarop Orion gedurende haar bestaan over haar 'hokvaste' leden praat. De club prijst zichzelf regelmatig gelukkig met haar

⁸⁵ *Orion Boys-flitsen*, nr. 6 (Nijmegen, 1966), 3.

⁸⁶ *Orion flitsen*, nr. 10 (Nijmegen, 1971), 16; *Orion flitsen*, nr. 1 (Nijmegen, 1972); *Orion flitsen*, nr. 1 (Nijmegen, 1973).

⁸⁷ *Orion Nieuws Flits*, seizoen 1999-2000, nr. 2 (Nijmegen, 1999), 22-23.

⁸⁸ *Orion Nieuws Flits*, seizoen 1999-2000, nr. 9 (Nijmegen, 2000), 29; *Orion Nieuws Flits*, seizoen 2000-2001 nr. 2 (Nijmegen, 2000), 15-16; *Orion Nieuws Flits*, seizoen 2007-2008, nr. 8 (Nijmegen, 2008), 37.

⁸⁹ *Orion flitsen*, nr. 7 (Nijmegen, 1982); *Orion flitsen*, nr. 8 (Nijmegen, 1978).

⁹⁰ Van Onna, Tummers, Zonneberg, Trots op oranje-wit, 63.

‘trouwe leden’ en ‘echte clubmensen’⁹¹ Daarnaast zet Orion zichzelf regelmatig neer als een club die haar ‘eigen Orion jongens’ opleidt en die zich niet verlaagd tot het ronselen van spelers bij andere clubs.⁹²

Netjes en sportief in oranje-wit

‘Orion is een nette club, waar normen en waarden hoog in het vaandel staan’ zei jeugdvoorzitter John Brits altijd als hij de nieuwe leden en hun ouders toesprak.⁹³ Dit nette en sportieve imago gaat al langer mee. Hier is een overeenkomst zichtbaar met de uitspraken over technisch voetbal. Waar men eerst de sportieve prestaties tijdens wedstrijden benoemt, gaat Orion zich later ook vaker neerzetten als een club die sportief is. Daarbij wordt niet nagelaten om trots te vermelden dat Orion een goede naam heeft en dat ze vanwege haar sportiviteit een ‘graag geziene tegenstander’ is.⁹⁴

De oranje-witte clubkleuren vormen een andere bron van trots. Niet alleen worden ze bezongen in het clublied, ze zijn de belangrijkste manier om Orion aan te duiden. Sinds Orion in het seizoen 1950/1951 overstapte van oranje-zwart naar oranje-wit, zijn de clubkleuren zeer nauw met Orion verbonden geraakt.⁹⁵ Het was niet ongebruikelijk om naar de oranje-witten te verwijzen in plaats van naar Orion. Toen het eerste elftal in seizoen 2005-2006 een wit shirt ging dragen, uitte René van Onna zijn onbegrip. ‘De clubkleuren zijn de verpakking van de identiteit’, zo stelde hij en Orion hoorde daarom in oranje-wit te voetballen.⁹⁶ Er is geluisterd, want tegenwoordig draagt ieder elftal in principe ‘gewoon’ het oranje witte tenue.

In Orions geschiedenis komen bovengenoemde aspecten naar voren als de belangrijkste kenmerken van Orions zelfbeeld. Daarin zijn een aantal grote veranderingen te zien. Het ooit zo katholieke imago bloedde in de jaren zestig dood en in de jaren na de verhuizing is Orion zich steeds meer als Nijmeegs club gaan neerzetten en minder als club van Nijmegen-Oost.

⁹¹ „Orion Boys flitsen”, jaargang 4, nr. 3 (Nijmegen, 1951).

⁹² *Orion Nieuws Flits*, seizoen 2004-2005, nr. 6 (Nijmegen, 2005), 16, 27.

⁹³ Van Onna, Tummers, Zonneberg, *Trots op oranje-wit*, 63.

⁹⁴ „Orion Boys flitsen”, jaargang 1, nr. 12 (Nijmegen, 1948); *Orion Nieuws Flits*, seizoen 1999-2000 nr. 4 (Nijmegen, 1999), 28; *Orion Nieuws Flits*, seizoen 2008-2009 nr. 2 (Nijmegen, 2008), 9.

⁹⁵ „Orion Boys flitsen”, jaargang 4, nr. 4 (Nijmegen, 1951).

⁹⁶ *Orion Nieuws Flits*, seizoen 2005-2006, nr. 6 (Nijmegen, 2006), 27.

Toch is ook de continuïteit in het zelfbeeld opvallend. Gedurende Orions bestaan wordt er steeds weer gesproken over de gezelligheid en saamhorigheid binnen de Orionfamilie. De club prijst zichzelf nog steeds om haar goede jeugd en trouwe vrijwilligers en ook de sportieve houding en verfijnde technische speelstijl worden telkens weer benadrukt. Veranderingen in Orions zelfbeeld komen voornamelijk voort uit ingrijpende wijzigingen in haar eigen bestaan of ze zijn een gevolg van bredere maatschappelijke veranderingen, zo zal nog blijken.

3. Profclubs versus amateurverenigingen

Er zijn een aantal overeenkomsten bij het bestuderen van een amateurvereniging ten opzichte van profclubs. Er zijn vergelijkbare bronnen zoals jubileumboeken, clubkrantjes, websites en tegenwoordig ook pagina's op sociale media. Logischerwijs zijn ook logo's, clubkleuren, clubnamen en clublieders van vergelijkbare waarde. Impliciet of expliciet bevatten al deze bronnen verwijzingen naar de identiteit van een club. Zowel amateurverenigingen als profclubs zijn zich bewust van hun imago en beiden benutten in meer of mindere mate de beschikbare podia om zichzelf te presenteren.

Een groot verschil zit in de rol van de supporters. Bij de meeste amateurclubs kan er beter worden gesproken over toeschouwers, mensen die naar het eerste elftal komen kijken. Bij profclubs gaat dit anders. Daar komen supporters naar het stadion die via spandoeken en liederen niet alleen voor extra sfeer zorgen, maar die zo ook een beeld van de club schetsen. De meeste profclubs hebben bovendien supportersverenigingen en websites die door supporters worden gerund. In het geval van NEC Nijmegen zijn dat fansites zoals www.detrouwehonden.nl en www.forzanec.nl. Door dergelijke initiatieven concludeert Sari, in navolging van de Britse auteur Simon Kuper, dat supporters tegenwoordig de belangrijkste rol spelen bij de identiteitsvorming van een profclub.⁹⁷

Supporters van een profclub zijn lastig te definiëren. Zijn ze lid van de club en dragen ze zo bij aan het zelfbeeld? Of moeten ze eerder gezien worden als nauw verwante sympathisanten die daarom dus niet bijdragen aan het zelfbeeld, maar aan het beeld dat

⁹⁷ Sari, *Voetbalclub Tractor Sazi*, 47.

anderen over de club schetsen. Voor beide definities valt wat te zeggen. Supporters die losse kaarten kopen met een clubkaart of elke wedstrijd bezoeken met hun seizoenskaart, kunnen dit doorgaans alleen doen als hun gegevens bekend zijn bij de club. Deze mensen kunnen op die manier worden gezien als leden. Iedere supporter zonder clubkaart of seizoenskaart zou dan geen lid zijn, terwijl onder deze groep ook betrokken supporters zitten die over hun club schrijven namens supportersgroepen zoals De Trouwe Honden.⁹⁸

Een ander verschil tussen profclubs en amateurclubs is de aandacht in de media. Via radio, televisie, tijdschriften en kranten wordt er aandacht besteed aan profclubs, zeker als ze in de Eredivisie spelen. Via die kanalen vormen journalisten een beeld over de club, maar krijgen clubleden ook de kans om het zelfbeeld van de club voor een breder publiek te verkondigen. Verriet noemt in zijn artikel bijvoorbeeld Vitesse-voorzitter Karel Aalbers, die in de Gelderlander regelmatig een podium kreeg om zich over zijn club uit te laten.⁹⁹

Amateurclubs worden ook wel behandeld, bijvoorbeeld in lokale dagbladen, maar een stuk minder. Over Orion valt in de Gelderlander regelmatig te lezen, maar ze hebben in de omgeving tientallen clubs om over te schrijven, terwijl er maar drie Gelderse profclubs zijn.

Samenvattend kan gesteld worden dat profclubs en amateurverenigingen deels op basis van dezelfde bronnen te onderzoeken zijn. Bij profclubs zijn de mogelijkheden groter door grotere media-aandacht en een uitgesprokener supportersschare. Bij een amateurvereniging is het echter wel overzichtelijker om na te gaan hoe het zelfbeeld geconstrueerd wordt. Bij profclubs is het lastiger om vast te stellen in welke mate supporters bij de club horen. Een aantal verschillen en overeenkomsten zijn in deze beschouwing niet uitgediept, maar deze zijn het onderzoeken zonder meer waard. Zo kan er gekeken worden naar uiteenlopende belangen bij een uitgesproken zelfbeeld. Bij een profclub kan een bepaald imago commercieel aantrekkelijk zijn, terwijl dit bij amateurclubs veel minder aan de orde is.

⁹⁸ De Trouwe Honden, 'De Trouwe Honden' <http://www.detrouwehonden.nl/?page_id=154> [geraadpleegd op 6 juni 2017].

⁹⁹ Verriet, "'Genoeglijk onderonsje'", 227.

4. Orions zelfbeeld in perspectief

In deel twee van deze studie is de ontwikkeling van de belangrijkste aspecten van Orions zelfbeeld beschreven. In dit gedeelte worden die resultaten in een breder perspectief geplaatst om te ontdekken hoe uniek zo'n zelfbeeld is. Ten eerste zal aan de hand van Sari's onderzoek worden vastgesteld waar de verschillende aspecten van Orions zelfbeeld naar verwijzen. Vervolgens wordt Orions zelfbeeld vergeleken met het zelfbeeld van de Gelderse profclubs en RKSV Brakkenstein en S.C.H., twee andere Nijmeegse voetbalclubs. Daarna wordt de ontwikkeling van Orions katholieke zelfbeeld vergeleken met algemene ontwikkelingen bij katholieke sportverenigingen. Ten slotte wordt Orions identificatie met Nijmegen en Nijmegen-Oost geduid door te kijken naar de geschiedenis van Nijmegen in de twintigste eeuw.

Samengevat zijn er in Orions geschiedenis vijf aspecten die het zelfbeelden vormen en hebben gevormd. Ten eerste het rooms-katholieke imago, een verwijzing naar de religieuze, of nog algemener de ideologische achtergrond. Ten tweede baseert Orion haar zelfbeeld op basis van haar geografische ligging, namelijk in de stad Nijmegen en dan lange tijd in het Oostelijk stadsdeel. Ten derde verwijst men met de nadruk op technisch, maar soms zachtaardig voetbal naar de speelstijl van Orion. Door het familiegevoel, de vriendschappen en de gezelligheid te benadrukken, verwijst Orion naar het karakter van haar leden. De netheid en sportiviteit vormen een combinatie van het derde en het vierde aspect. Soms verwijzen ze naar de houding van Orionspelers op het veld, maar soms naar hun gedrag daarbuiten. Dat Orions identificatie met oranje-wit in eerste instantie naar de clubkleuren verwijst spreekt voor zich.

Clubkleuren kunnen meer of minder bewust gekozen worden. Over de beweegredenen is weinig te vinden, maar Orion besloot in 1941 om in Oranje shirts te gaan spelen, in plaats van witte. Clubkleuren kunnen echter ook een achterliggende betekenis hebben. Zoals bij Quick en SV Nijmegen, die met hun rood zwarte tenues, de stadskleuren van Nijmegen hebben opgeëist.¹⁰⁰ Ook zonder dergelijke betekenis, kunnen clubkleuren symbool komen te staan voor een vereniging. Zoals in Huissen waar leden van rivaliserende clubs Jonge Kracht en

¹⁰⁰ Ibidem, 218.

RKHVV worden aangeduid als ‘roden’ en ‘blauwen’ op basis van hun clubkleuren.¹⁰¹ In Nijmegen was SCH tot voor kort een bekend voorbeeld; ze noemden zichzelf ‘de Blauwe Jungskes’ op basis van hun blauwe shirts.¹⁰² Deze bijnaam werd ook gebruikt in wedstrijdverslagen van de Gelderlander.¹⁰³

Niet alleen clubkleuren worden regelmatig ingezet om een (amateurclub) te profileren. Hetzelfde geldt voor verwijzingen naar de geografische ligging. Waar Orion zich vaak als representant van Nijmegen Oost, en in minder mate Nijmegen, neerzet, doen profclubs Vitesse en de Graafschap dit met respectievelijk Arnhem, Gelderland, Doetinchem en de Achterhoek.¹⁰⁴ Bij Nijmeegse amateurverenigingen ligt de focus vaak op de wijk of het stadsgedeelte. In het jubileumboek *75 jaar voetbal op Brakkenstein* laten de auteurs Tijs Tummers en Wim van den Akker de voetbalclub samen vallen met het dorp (dat tegenwoordig een Nijmeegse wijk is). Tummers en Van den Akker beargumenteren dat Brakkenstein wel bij Nijmegen hoort, maar dat de wijk nog steeds ‘een eigen karakter, een eigen sfeer en natuurlijk... een eigen voetbalclub [heeft].’¹⁰⁵ Uiteraard is de clubnaam Brakkenstein ook veelzeggend.

Voor S.C.H. geldt hetzelfde als voor Brakkenstein en Orion. De vereniging profileerde zichzelf ook aan de hand van de wijk waarin ze speelde: het Waterkwartier. Dit ondanks de naam Sportclub Hees. Net als Orion zette SCH zich, waar mogelijk, neer als club van Nijmegen. Bijvoorbeeld door zichzelf te bestempelen als een van Nijmegens ‘grote drie’: SCH, NEC en Quick.¹⁰⁶ Vooral als representant van het Waterkwartier was S.C.H. succesvol getuige een bericht in een Orion clubblad uit 1952: ‘als we aan het Waterkwartier denken, denken we aan SCH... het moet in de toekomst zo worden dat wanneer men over

¹⁰¹ De Gelderlander, ‘Een ‘blauw’ meisje ging niet vrijen met een ‘rode’ jongen’ (versie 7 april 2017). <<http://www.gelderlander.nl/betuwe/een-blaauw-meisje-ging-niet-vrijen-met-een-rode-jongen~a88d32d0/>> [geraadpleegd op 8 juni 2017].

¹⁰² Maarten Omvlee, *S.C.H. 90 jaar: de verhalen zijn de wereld nog niet uit* (Nijmegen, 2012), 21, 84; vv S.C.H. ‘Na ruim 95 jaar houdt SCH op te bestaan’ (versie 16 januari 2017) < <http://www.sch-nijmegen.nl/>> [geraadpleegd op 8 juni 2017].

¹⁰³ De Gelderlander, ‘Superslecht AFC Arnhem verliest met 4-3 van de Blauwe Jungskes van SCH’ (versie 20 januari 2017) < <http://www.gelderlander.nl/amateurvoetbal/superslecht-afc-arnhem-verliest-met-4-3-van-de-blaauwe-jungskes-van-sch~aa98a802/>> [geraadpleegd op 8 juni 2017].

¹⁰⁴ Verriet, ‘“Genoeglijk onderonsje”’, 213-215, 221.

¹⁰⁵ Tijs Tummers, Wim van den Akker, *75 jaar voetbal op Brakkenstein* (Nijmegen, 1993), 5-6.

¹⁰⁶ Omvlee, *S.C.H. 90 jaar*, 327.

Nijmegen-Oost spreekt, men denkt aan Orion.’¹⁰⁷

Ook wat betreft het verwijzen naar ideologische achtergronden zijn er sterke overeenkomsten, zowel tussen profclubs en amateurclubs, als tussen de bestudeerde Nijmeegse amateurclubs. NEC cultiveert al decennialang een arbeidersimago, terwijl Vitesse zich vroeger profileerde als een eliteclub.¹⁰⁸ SCH zag zichzelf ook als volksclub, zo stellen meerdere leden in het laatste jubileumboek, opgericht door arbeiders. Ze voelde daarom een sterke verwantschap met NEC.¹⁰⁹ Brakkenstein heeft net als Orion een katholieke achtergrond. Tot in de jaren tachtig werd deze achtergrond gecultiveerd door de kapelannen die Brakkenstein begeleidden. In het meest recente jubileumboek wordt stilgestaan bij de vraag of Brakkenstein nog steeds gezien kan worden als katholieke club, nadat er in 1987 geen nieuwe geestelijk adviseur werd aangesteld. Volgens voorzitter Antoon Kersten was dit niet het geval, al worden de katholieke zeden nog steeds nageleefd. Bovendien hanteert Brakkenstein in tegenstelling tot Orion nog steeds het voorvoegsel RKSV.¹¹⁰

Als het gaat om verwijzingen naar het karakter van de leden, is het evident dat dit karakter doorgaans positief is. Orion profileert zich als gezellige, familiale club die ook nog sportief en technisch verfijnd voetbal speelt. Een club zal niet snel van zichzelf zeggen dat ze lomp ‘hotseknotsevoetbal’ spelen en dat de leden eigenlijk flinke klootzakken zijn. Ook bij S.C.H. werden de gezelligheid en de vriendschappen benadrukt, maar de club ging vooral prat op een ‘recht voor z’n raap mentaliteit’. De leden werden gezien als lotgenoten die geen mooi weer hoefden te spelen, maar elkaar met open vizier tegemoet konden treden.¹¹¹ Bij Brakkenstein wordt er wel gesproken over een ‘unieke sfeer’, ‘fijne mensen’ en een club die gezelligheid nodig heeft, maar er worden minder nadrukkelijke uitspraken gedaan over welke karaktereigenschappen kenmerkend zouden zijn voor Brakkensteinleden.¹¹² Afgaande op het artikel van Verriet, komen dergelijke verwijzingen naar het karakter van de leden minder voor bij profclubs. Mogelijk omdat deze door de vele supporters en sympathisanten minder eenduidig te beschrijven zijn.

¹⁰⁷ „Orion Boys flitsen”, jaargang 5, nr. 6 (Nijmegen, 1952).

¹⁰⁸ Verriet, “‘Genoeglijk onderonsje’”, 216-217.

¹⁰⁹ Omvlee, *S.C.H. 90 jaar*, 29, 282, 298, 327.

¹¹⁰ Tummers, Van den Akker, *75 jaar voetbal op Brakkenstein*, 121-122.

¹¹¹ Omvlee, *S.C.H. 90 jaar*, 22-22, 28.

¹¹² Tummers, Van den Akker, *75 jaar voetbal op Brakkenstein*, 179, 182-183.

Als katholieke clubs waren Orion en Brakkenstein zeker geen uitzonderingen. Het verzuilde verenigingsleven was het verst doorgevoerd in de voetbalsport. Door heel Nijmegen waren er katholieke voetbalverenigingen, zoals Kolping, Noviomagum, Blauw Wit, Hatert en Sint-Jan Nijmegen.¹¹³ Vanuit de parochies kregen de clubs geestelijk adviseurs toegewezen, die controleerden of de bisschoppelijke richtlijnen werden gevolgd. Ook ondersteunden ze clubs bij ‘godsdienstelijk-zedelijke aangelegenheden’.¹¹⁴ Deze adviseurs droegen nadrukkelijk bij aan het katholieke imago van de club. Bij Orion kwam deze invloed onder meer tot uiting in de vaste column van de geestelijk adviseur in het clubblad.

Ook de afzwakking van Orions katholieke imago staat niet op zichzelf. Het was een landelijke trend dat er steeds moeilijker geestelijk adviseurs werden gevonden. Daarnaast vervaagden de verschillen tussen katholieke en niet-katholieke leden en in 1965 besloot de NKS dat het niet langer verboden was als katholieken samen sportten met neutralen.¹¹⁵ Wat dat betreft was Orion er vroeg bij, getuige het artikel uit 1964 waarin aanpassing van de vereniging aan andersdenkenden betoogt werd.¹¹⁶ Niet alleen bij Orion droegen deze factoren bij aan het verlies van de katholieke identiteiten.¹¹⁷

Naast het verlies van de katholieke identiteit, zorgde Orions verhuizing voor een ander imago. Immers kon Orion niet meer claimen dé club van Nijmegen Oost te zijn, zoals ze decennialang hadden gedaan. Feitelijk konden ze dat voor de verhuizing ook al niet, gezien de aanwezigheid van buurman Trekvogels. Nu kan dit gezien worden als een van de wederzijdse speldenprikjes, aangezien ook Trekvogels zich graag als zodanig profileert.¹¹⁸ Opvallender is dat Orion een tijd lang beweerde dat zij de enige principiële club van Oost Nijmegen was, aangezien het eveneens katholieke Union destijds in hetzelfde stadsdeel voetbalde.¹¹⁹

Een mogelijke verklaring hiervoor is, dat Orionleden een andere opvatting hadden over wat deel uitmaakte van Nijmegen-Oost. Hoewel men altijd sprak over Nijmegen-Oost, zouden dit ook verwijzingen kunnen zijn naar de Oost Nijmeegse wijk Hengstdal. Zoals gezegd is

¹¹³ Brabers (red.), *Nijmegen. Geschiedenis van de oudste stad van Nederland*, 446.

¹¹⁴ Derks, Budel, *Sportief en katholiek*, 177.

¹¹⁵ Ibidem, 176.

¹¹⁶ *Orion Boys-flitsen*, nr. 6 (Nijmegen, 1964),

¹¹⁷ Derks, Budel, *Sportief en katholiek*, 176-177.

¹¹⁸ v.v. Trekvogels, ‘De club’ <<http://www.vvtrekvogels.nl/de-club.aspx>> [geraadpleegd op 9 juni 2017].

¹¹⁹ Van Onna, Tummers, Zonneberg, *Trots op oranje-wit*, 15.

Orion opgericht vanuit de Christus Koningkerk, die in 1933 geopend werd in Hengstdal. De opening was tekenend voor de veranderingen die de wijk doormaakte in de eerste decennia van de twintigste eeuw. Zo werden er in 1915 73 sociale huurwoningen in Hengstdal gebouwd en in 1923 en 1924 nog eens 85.¹²⁰ Hengstdal veranderde in die jaren van een afgelegen gebied met boerderijen in een stedelijke woonwijk.

Hoewel er in de meeste bronnen niet over Hengstdal wordt gesproken, zijn er aanwijzingen dat de kern van de Orionleden uit deze wijk afkomstig was. Rond Orions twaalf-en-een-halfjarig jubileum wordt in het clubblad over Hengstdals transformatie gesproken. In deze afgelegen wijk zou rond 1938 een gemeenschap wonen die was afgezonderd van het stadscentrum. Daar mocht het opvoedende aspect niet ontbreken, dus voor die gemeenschap was een voetbalclub als Orion Boys van groot belang.¹²¹ Hans Loen stelt ook dat toen hij lid werd van Orion, iedereen uit de buurt van de Broerdijk, straat in Hengstdal, ook Orionlid was, terwijl leden van Trekvogels voornamelijk uit het Rode Dorp kwamen, een buurt in het Noorden van Hengstdal.¹²² Tegen deze achtergrond valt het beter te begrijpen waarom men bij Orion sprak over dé (principiële) vereniging van Nijmegen-Oost.

5. Conclusie

In deze studie is de relatie tussen sport en identiteit onderzocht. De identiteit van een sportclub wordt gevormd door haar historische context, maar ze is er zelf ook een sociaal symbool van. De clubleden geven haar een gezicht, terwijl de club haar leden een deel van hun identiteit verschaft. Via de casus SV Orion is onderzocht hoe de identiteiten van amateurvoetbalverenigingen zich ontwikkelen en hoe die ontwikkelingen geduid kunnen worden in een bredere context. Daarnaast is er een vergelijking gemaakt tussen de onderzoeksmethode bij amateurverenigingen ten opzichte van profclubs. Dit omdat amateurs in tegenstelling tot profclubs nog niet vaak als onderzoeksobject hebben gediend in het onderzoek naar identiteit.

In Orions zelfbeeld zijn er vijf aspecten die het meest benadrukt worden: de

¹²⁰ Brabers (red.), *Nijmegen. Geschiedenis van de oudste stad van Nederland*, 24-25, 384.

¹²¹ „Orion Boys flitsen”, jaargang 4, nr. 5 (Nijmegen, 1951).

¹²² Van Onna, Tummers, Zunneberg, *Trots op oranje-wit*, 37.

rooms-katholieke achtergrond; de geografische ligging in Hengstdal, Nijmegen-Oost of Nijmegen; de technisch verfijnde speelstijl en de sportieve wedstrijdinstelling; de nette houding van de leden, het gezellige karakter en de vriendschappelijkheid die familiair aandoet; het oranje-witte tenue van de leden. Qua thematiek komt Orions zelfbeeld overeen met dat van profclubs en andere amateurverenigingen. Ook daar wordt er vaak verwezen naar de geografische oorsprong, de sociale achtergrond, het karakter van de leden en de clubkleuren.

Bij profclubs zijn dit soort aspecten zichtbaarder dan bij amateurverenigingen. Anders dan bij amateurverenigingen, valt het zelfbeeld van profclubs makkelijk te filteren uit mediaberichten en uitingen van de supporters, zoals spandoeken en liederen. Daarentegen is het onderscheid tussen leden en niet-leden duidelijker bij amateurclubs, waardoor het zelfbeeld minder vervlochten raakt met de wijze waarop anderen de club zien.

Veranderingen in Orions zelfbeeld zijn vaak het gevolg van ontwikkelingen binnen de club. Als de club succes boekt met zaken als een grote jeugd- en damesafdeling of met goed presterende zaalvoetbalteams, zet Orion zich neer als Nijmeegse club. De verhuizing naar sportpark Marienbosch werd Orions connectie met Nijmegen-Oost een stuk minder vanzelfsprekend. Hiervoor kunnen ook achterliggende ontwikkelingen als verklaring gelden, zoals de veldenproblematiek van de gemeente Nijmegen. Brede maatschappelijke ontwikkelingen spelen ook een verklarend rol voor de veranderingen in Orions rooms-katholieke imago. De slinkende rol van de kerk in de jaren zestig is ook bij Orion terug te zien. Buiten deze veranderingen valt vooral de continuïteit in Orions zelfbeeld op. Gedurende haar hele bestaan worden Orion en haar leden op vergelijkbare wijze geprofileerd. Het loont de moeite van het onderzoek om te achterhalen of dit bij meerdere amateurverenigingen het geval is. Het is namelijk deze continuïteit die bijdraagt aan Orions identiteit en aan het feit dat Orionleden trots zijn op hun oranje-wit.

Literatuurlijst

Secundaire literatuur

- Blain, Neil; Boyle, Raymond; O'Donnell, Hugh, *Sport and national identity in the European media* (Leicester, 1993).
- Brabers, Jan, *Nijmegen. Geschiedenis van de oudste stad van Nederland. Deel 3 Negentiende en Twintigste Eeuw* (Nijmegen, 2005).
- Bottenburg, Maarten van, 'Historiografie van de Nederlandse sportgeschiedenis', *Theoretische Geschiedenis*, 25:1 (1998), 12-24.
- Derks, Marjet; Budel, Marc, *Sportief en katholiek: geschiedenis van de katholieke sportbeweging in Nederland in de twintigste eeuw* (Nijmegen, 1990).
- Dona, Hans, *Sport en socialisme. De geschiedenis van de Nederlandse Arbeiderssportbond, 1926-1941* (Amsterdam, 1981).
- Dunning, Eric, *Sport matters: sociological studies of sport, violence and civilization* (Londen, 1999).
- Giulianotti, Richard; Williams, John, *Game without frontiers : football, identity and modernity* (Aldershot, 1994).
- Holt, Richard, 'Historians and the History of Sport', *Sport in History* 34:1 (2014), 1-33.
- Jansen, Harry, *Triptiek van de tijd: Geschiedenis in drievoud* (Nijmegen, 2010)
- Nancy, Jean-Luc, *Identity: Fragments, Frankness* (New York, 2015).
- Omvlee, Maarten, *S.C.H. 90 jaar: de verhalen zijn de wereld nog niet uit* (Nijmegen, 2012).
- Onna, van René; Tummers, Tijs; Zunneberg, Peter, *Trots op oranje-wit: 75 jaar Orion* (Nijmegen, 2013).
- Pas, Niek, 'Grand Départ: Nieuwe uitdagingen voor sportgeschiedenis in Nederland', *Tijdschrift voor geschiedenis* 128:3 (2004), 453 - 469.
- Sari, Yasin, *Voetbalclub Tractor Sazi en de Azerbeidzjaans-Turkse identiteit in Iran* (Groningen, 2014).
- Tosh, John, *The pursuit of history : aims, methods, and new directions in the study of modern history* (Harlow, 2010).
- Tummers, Tijs Akker, Wim van den, *75 jaar voetbal op Brakkenstein* (Nijmegen, 1993).
- Verriet, Jon, "'Genoeglijk onderonsje" of "totale oorlog"? Regionale identificatie en Gelderse ontmoetingen in het Nederlandse voetbal', *Bijdragen en Mededelingen. Historisch jaarboek voor Gelderland* (107) 2016, 211-233.

Primaire bronnen

1. Jubileumboeken

- Haalen, Dick van; Boef, Carol, *25 jaar R.K.S.V. Orion Boys Nijmegen* (Nijmegen 1963).
- Peters-v.d. Ing, Marlies; Boef, Carol, *1938-1978: 40 jaar S.V. Orion Nijmegen* (Nijmegen, 1978).
- Omvlee, Maarten, S.C.H. *90 jaar: de verhalen zijn de wereld nog niet uit* (Nijmegen, 2012).
- Onna, van R; Tummers, T; Zunneberg, P, *Trots op oranje-wit: 75 jaar Orion* (Nijmegen, 2013).
- Orth-Kleisterlee, Mia; Boef, Carol, *50 jaar SV Orion* (Nijmegen, 1988).
- Tummers, Tijs Akker, Wim van den, *75 jaar voetbal op Brakkenstein* (Nijmegen, 1993).

2. Clubbladen

- „Orion Boys” *flitsen*, jaargang 1, nr. 3 (Nijmegen, 1947).
- „Orion Boys” *flitsen*, jaargang 1, nr. 4 (Nijmegen, 1947).
- „Orion Boys” *flitsen*, jaargang 1, nr. 5 (Nijmegen, 1947).
- „Orion Boys” *flitsen*, jaargang 1, nr. 9 (Nijmegen, 1948).
- „Orion Boys” *flitsen*, jaargang 1, nr. 10 (Nijmegen, 1948).
- „Orion Boys” *flitsen*, jaargang 1, nr. 11 (Nijmegen, 1948).
- „Orion Boys” *flitsen*, jaargang 1, nr. 12 (Nijmegen, 1948).
- „Orion Boys” *flitsen*, jaargang 2, nr. 1 (Nijmegen, 1948).
- „Orion Boys” *flitsen*, jaargang 2, nr. 2 (Nijmegen, 1948).
- „Orion Boys” *flitsen*, jaargang 2, nr. 7 (Nijmegen, 1949).
- „Orion Boys” *flitsen*, jaargang 2, nr. 11 (Nijmegen, 1949).
- „Orion Boys” *flitsen*, jaargang 3, nr. 2 (Nijmegen, 1949).
- „Orion Boys” *flitsen*, jaargang 3, nr. 4 (Nijmegen, 1950).
- „Orion Boys” *flitsen*, jaargang 3, nr. 6 (Nijmegen, 1950).
- „Orion Boys” *flitsen*, jaargang 3, nr. 9 (Nijmegen, 1950).
- „Orion Boys” *flitsen*, jaargang 4, nr. 3 (Nijmegen, 1951).
- „Orion Boys” *flitsen*, jaargang 4, nr. 4 (Nijmegen, 1951).
- „Orion Boys” *flitsen*, jaargang 4, nr. 5 (Nijmegen, 1951).
- „Orion Boys” *flitsen*, jaargang 4, nr. 11 (Nijmegen, 1951).

- „*Orion Boys*” *flitsen*, jaargang 5, nr. 4 (Nijmegen, 1952).
- „*Orion Boys*” *flitsen*, jaargang 5, nr. 6 (Nijmegen, 1952).
- „*Orion Boys*” *flitsen*, jaargang 5, nr. 8 (Nijmegen, 1952).
- *Orion Boys-flitsen*, nr. 7 (Nijmegen, 1960).
- *Orion Boys-flitsen*, nr. 10 (Nijmegen, 1960).
- *Orion Boys-flitsen*, nr. 2 (Nijmegen, 1961).
- *Orion Boys-flitsen*, nr. 10 (Nijmegen, 1961).
- *Orion Boys-flitsen*, nr. 9 (Nijmegen, 1962).
- *Orion Boys-flitsen*, nr. 6 (Nijmegen, 1963).
- *Orion Boys-flitsen*, nr. 8 (Nijmegen, 1963).
- *Orion Boys-flitsen*, nr. 4 (Nijmegen, 1964).
- *Orion Boys-flitsen*, nr. 5 (Nijmegen, 1964).
- *Orion Boys-flitsen*, nr. 6 (Nijmegen, 1964).
- *Orion Boys-flitsen*, nr. 10 (Nijmegen, 1964).
- *Orion Boys-flitsen*, nr. 2 (Nijmegen, 1965).
- *Orion Boys-flitsen*, nr. 3 (Nijmegen, 1965).
- *Orion Boys-flitsen*, nr. 3 (Nijmegen, 1966).
- *Orion Boys-flitsen*, nr. 6 (Nijmegen, 1966).
- *Orion Boys-flitsen*, nr. 1 (Nijmegen, 1967).
- *Orion flitsen*, nr. 2 (Nijmegen, 1970).
- *Orion flitsen*, nr. 5 (Nijmegen, 1970).
- *Orion flitsen*, nr. 3 (Nijmegen, 1971).
- *Orion flitsen*, nr. 7 (Nijmegen, 1971).
- *Orion flitsen*, nr. 10 (Nijmegen, 1971).
- *Orion flitsen*, nr. 1 (Nijmegen, 1972).
- *Orion flitsen*, nr. 1 (Nijmegen, 1973).
- *Orion flitsen*, nr. 3 (Nijmegen, 1973).
- *Orion flitsen*, nr. 1 (Nijmegen, 1976).
- *Orion flitsen*, nr. 2 (Nijmegen, 1976).
- *Orion flitsen*, nr. 8 (Nijmegen, 1978).

- *Orion flitsen*, nr. 2 (Nijmegen, 1981).
- *Orion flitsen*, nr. 10 (Nijmegen, 1981).
- *Orion flitsen*, nr. 6 (Nijmegen, 1982).
- *Orion flitsen*, nr. 7 (Nijmegen, 1982).
- *Orion flitsen*, nr. 10 (Nijmegen, 1982).
- *Orion flitsen*, nr. 2 (Nijmegen, 1983).
- *Orion flitsen*, nr. 3 (Nijmegen, 1983).
- *Orion flitsen*, nr. 5 (Nijmegen, 1983).
- *Orion flitsen*, nr. 7 (Nijmegen, 1984).
- *Orion flitsen*, nr. 8 (Nijmegen, 1984).
- *Orion-flitsen*, seizoen 1993-1994 nr. 1 (Nijmegen, 1993).
- *Orion-flitsen*, seizoen 1993-1994 nr. 4 (Nijmegen, 1993).
- *Orion-flitsen*, seizoen 1994-1995 nr. 9 (Nijmegen, 1995).
- *Orion-flitsen*, seizoen 1995-1996 nr. 1 (Nijmegen, 1995).
- *Orion-flitsen*, seizoen 1998-1999 nr. 1 (Nijmegen, 1998).
- *Orion-flitsen*, seizoen 1998-1999 nr. 2 (Nijmegen, 1998).
- *Orion-flitsen*, seizoen 1998-1999 nr. 3 (Nijmegen, 1998).
- *Orion flitsen*, seizoen 1998-1999 nr.7 (Nijmegen, 1999).
- *Orion Nieuws Flits*, seizoen 1999-2000 nr. 2 (Nijmegen, 1999).
- *Orion Nieuws Flits*, seizoen 1999-2000 nr. 4 (Nijmegen, 1999).
- *Orion Nieuws Flits*, seizoen 1999-2000 nr. 9 (Nijmegen, 2000).
- *Orion Nieuws Flits*, seizoen 2000-2001 nr. 2 (Nijmegen, 2000).
- *Orion Nieuws Flits*, seizoen 2002-2003 nr. 1 (Nijmegen, 2002).
- *Orion Nieuws Flits*, seizoen 2002-2003 nr. 2 (Nijmegen, 2002).
- *Orion Nieuws Flits*, seizoen 2002-2003 nr. 4 (Nijmegen, 2002).
- *Orion Nieuws Flits*, seizoen 2002-2003 nr. 5 (Nijmegen, 2003).
- *Orion Nieuws Flits*, seizoen 2002-2003 nr. 9 (Nijmegen, 2003).
- *Orion Nieuws Flits*, seizoen 2003-2004 nr. 2 (Nijmegen, 2003).
- *Orion Nieuws Flits*, seizoen 2003-2004 nr. 7 (Nijmegen, 2004).
- *Orion Nieuws Flits*, seizoen 2004-2005 nr. 3 (Nijmegen, 2004).

- *Orion Nieuws Flits*, seizoen 2004-2005 nr. 6 (Nijmegen, 2005).
- *Orion Nieuws Flits*, seizoen 2004-2005 nr. 8 (Nijmegen, 2005).
- *Orion Nieuws Flits*, seizoen 2005-2006, nr. 6 (Nijmegen, 2006).
- *Orion Nieuws Flits*, seizoen 2007-2008 nr. 1 (Nijmegen, 2007).
- *Orion Nieuws Flits*, seizoen 2007-2008, nr. 8 (Nijmegen, 2008).
- *Orion Nieuws Flits*, seizoen 2008-2009 nr. 2 (Nijmegen, 2008).
- *Orion Nieuws Flits*, seizoen 2008-2009 nr. 6 (Nijmegen, 2009).

3. Websites

- De Gelderlander, 'Een 'blauw' meisje ging niet vrijen met een 'rode' jongen' (versie 7 april 2017)
<<http://www.gelderlander.nl/betuwe/een-blaauw-meisje-ging-niet-vrijen-met-een-rode-jongen~a88d32d0/>> [geraadpleegd op 8 juni 2017].
- De Gelderlander, 'Superslecht AFC Arnhem verliest met 4-3 van de Blauwe Jungskes van SCH' (versie 20 januari 2017)
<<http://www.gelderlander.nl/amateurvoetbal/superslecht-afc-arnhem-verliest-met-4-3-van-de-blaauwe-jungskes-van-sch~aa98a802/>> [geraadpleegd op 8 juni 2017].
- De Trouwe Honden, 'De Trouwe Honden' <http://www.detrouwehonden.nl/?page_id=154> [geraadpleegd op 6 juni 2017].
- Loen, Hans, 'Trekvogels-Orion' (versie 8 mei 2015)
<<http://www.sv-orion.nl/nieuws/trekvogels-orion.html>> [geraadpleegd op 31 mei 2017].
- vv S.C.H. 'Na ruim 95 jaar houdt SCH op te bestaan' (versie 16 januari 2017) <<http://www.sch-nijmegen.nl/>> [geraadpleegd op 8 juni 2017].
- v.v. Trekvogels, 'De club' <<http://www.vvtrekvogels.nl/de-club.aspx>> [geraadpleegd op 9 juni 2017].